

Fylkesmannen
i Møre og Romsdal

Utviklinga i kommuneøkonomien

Møre og Romsdal

2019

FORORD

Fylkesmannen i Møre og Romsdal gir årleg ut ein rapport som viser hovudtrekka i utviklinga av kommuneøkonomien i fylket.

Rapporten er aktuell for politikarar, leiarar og tilsette i kommunane, forvaltningsorgan på fylkes- og regionalt nivå, innbyggjarar i Møre og Romsdal og andre som har interesse for kommunane sin økonomi. Denne utgåva er skriven med tanke på nye kommunepolitikarar og inneheld derfor ein del grunnleggjande informasjon. Hovuddelen i rapporten er del 3, Kommunerekneskap og statistikkar. Del 2 handlar om kommunen sitt oppdrag i storsamfunnet og ny kommunelov av 2018. Rekneskap og årsmelding 2019 skal følge gamal kommunelov. Denne rapporten vil likevel ta opp relevante endringar i ny kommunelov som kommunane vil møte framover.

Statistikk som blir presentert er i hovudsak henta frå Statistisk sentralbyrå (SSB), der hovudvekta av tal er henta frå Kommune-Stat-Rapportering (KOSTRA). Medio juni kvart år publiserer SSB endelege rekneskapstal frå kommunane frå føregåande år. Om det ikkje er blitt opplyst om andre kjelder, så er alle figurar og tabellar basert på tal frå SSB. Rapporten inneheld også tal som er innhenta og samanstillt av Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD). Rekneskapstal som blir nytta er konserntal. Det vil seie rekneskapstal for heile kommunen, inkludert kommunale føretak, interkommunale samarbeid og interkommunale selskap. For å få ei meir inngåande oversikt over økonomien i den einskilde kommune, viser vi til rekneskapen.

Denne rapporten er også tilgjengeleg på vår heimeside.

Molde 16. juli 2020

Innhald

Del 1 Innleiing	5
1 SAMANDRAG	5
2 INNLEIING	7
Del 2 Utfordringsbilde, kommunen sin rolle, ny kommunelov.....	9
3 UTFORDRINGSBILDE	10
4 DEMOGRAFI.....	12
5 KOMMUNAL ØKONOMIFORVALTNING	15
5.1 Økonomi i plansamanheng.....	15
5.2 Grunnleggande krav til økonomiforvaltninga	15
5.3 Kommunestyret sine plikter	16
5.4 Rekneskapen viser meirforbruk	17
5.5 Årsberetning/ Årsmelding	17
Del 3 kommunerekneskap - statistikkar.....	18
6 DEFINISJONAR	19
7 KOSTRA	21
8 DRIFTSREKNESKAP	22
8.1 Brutto driftsresultat.....	24
8.2 Netto driftsresultat.....	26
8.3 Mindre/meirforbruk i driftsrekneskapen	28
9 DISPOSISJONSFOND OG LIKVIDE MIDLAR	30
9.1 Disposisjonsfond.....	31
9.2 Likvide midlar	31
10 HAVBRUKSFONDET 2019.....	33
11 INVESTERINGAR OG GJELD	35
11.1 Gjeld	35
11.2 Avdrag.....	38
11.3 Renteeksponert gjeld	39
11.4 Gjeld i kommunane generelt.....	42
12 ROBEK.....	45
13 KJELDER	47
14 Figurar.....	48
15 Tabellar.....	48

DEL 1

Samandrag

Innleiing

1 SAMANDRAG

Kommunalt sjølvstyre

Det overordna prinsippet om kommunalt sjølvstyre er uttrykt i grunnlova og ny kommunelov. Det er kommunestyra, som gjennom si langsiktig planlegging og økonomiforvaltning, gjer kommunestyra prioriteringar på vegne av kommunen sine innbyggjarar. Ny kommunelov presiserer enda tydelegare kommunestyret sine plikter. Dei viktigaste endringane knytt til økonomi i kommunelova, er omtalt i denne rapportens del 2. Kommunane skal forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevna blir tatt i vare over tid.

Kommunal planlegging

Etter regionreforma blei Møre og Romsdal ein av 10 regionar frå 01.01.2019 og kommunereforma resulterte i 26 kommunar frå 01.01.2020. [Berekraftfylket Møre og Romsdal](#) er eit samarbeid i offentleg sektor i vår region for å utvikle eit berekraftig samfunn for framtida. Fylkeskommunen og kommunane er nøkkelaktørar i realiseringa av FNs berekraftsmål gjennom eigen planlegging. Fylkesmannen ser dette som viktig for å få til meir langsiktig samfunnsplanlegging for å løyse felles utfordringar som klima, teknologi og arealforvaltning. Etter første halvår har 12 kommunar (av 26) vedtatt kommunal planstrategi og dei fleste av desse har starta arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel.

I planleggingsarbeidet er det viktig å ta omsyn til utviklinga i folketalet. Trenden i Møre og Romsdal er at folketalet utviklinga går ned samanlikna med resten av landet. Vi får ein aldrande befolkning og færre barn og unge. Også i vårt fylke er det særleg bykommunane med nabokommunar som har auke i folketalet.

Økonomiske resultat

Det økonomiske resultatet i 2019 viser at 26 av 35 kommunar har negativt netto driftsresultat. Det inneber at desse kommunane har hatt høgare utgifter enn inntekter i 2019. 16 av kommunane brukte av disposisjonsfond for å balansere rekneskapen, medan 10 kommunar la fram driftsrekneskap med meirforbruk. Samanlikna med heile landet var det 179 (43 %) av alle kommunane som hadde negativt driftsresultat i 2019. Samtidig viser statistikken at netto lånegjeld har auka med 4,1 % siste år og at 26 av 35 kommunar har lånegjeld over landsgjennomsnittet. To kommunar er registrert på ROBEK-lista.

Høg gjeldsgrad, negativt netto driftsresultat og bruk av disposisjonsfond, gjer at mange av kommunane i Møre og Romsdal må arbeide for å oppnå balanse i budsjett og rekneskap framover. Det er grunn til å tru at fleire kommunar kjem på ROBEK i tida som kjem, om ikkje grep blir tatt no.

Fylkesmannen sin vurdering

Fylkesmannen ser at kommunane i Møre og Romsdal står framfor ei krevjande tid. Etter fleire år med god inntektsvekst, gode driftsresultat og oppbygging av disposisjonsfond, ser vi at varsla innstrammingar i kommunal sektor har påverka rekneskapsresultata i 2019. Framtida er usikker av fleire grunner. Vi veit lite om kva eventuelt nye bølger med koronasmitta vil krevje av ressursar i den kommunale tenesteytinga. Samtidig står fleire kommunar føre krevjande strukturelle endringar i drifta på grunn av innstrammingar i statlege overføringar og demografiske endringar. Det blir derfor enda viktigare å utarbeide gode planer og ha eit langsiktig perspektiv i forvaltninga av kommunen sin økonomi. Samarbeid og deling av erfaringar, kan vere nyttig for å finne løysingar på kommunane sin oppgåver.

Utfordringane er relativt like i heile fylket og Fylkesmannen vil bidra til samarbeid med og mellom kommunane. Oppfølging, rettleiing og dialog er viktig og Fylkesmannen vil følge opp med tett kontakt med kommunane.

Pandemisituasjonen

Det ser ut til at Møre og Romsdal har komme gjennom dei første månadene med koronapandemi på en god måte. Kommunane har jobba godt og det er grunn til å vere nøgd så langt. Alle må vere budd på å ta nye rundar med smittetoppar inntil ei vaksine er utvikla og gjort tilgjengeleg.

2 INNLEIING

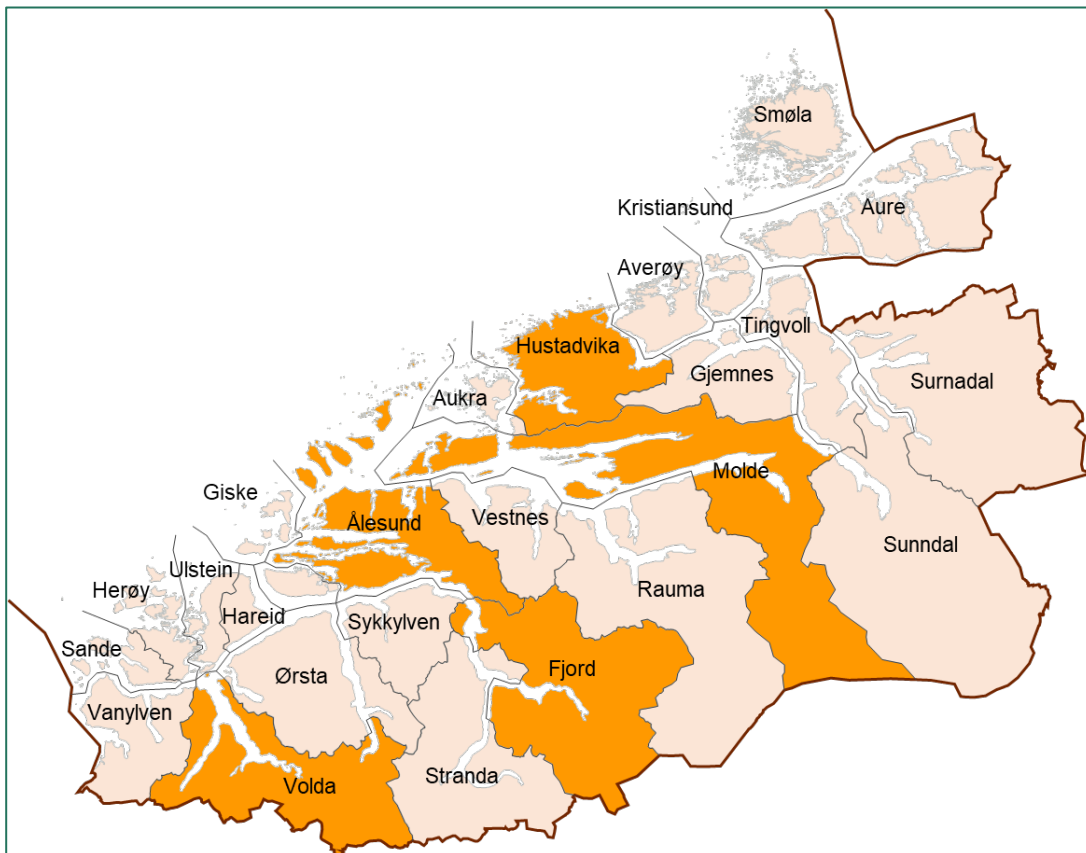
Frå 1.1.2020 har Møre og Romsdal 26 kommunar etter kommunereforma. Regjeringa seier at endringar i kommunestruktur ikkje er ferdig, og at kommunekartet vil endre seg også vidare framover.

I årets utgåve av utviklinga i kommuneøkonomien vil vi sjå på tal frå 2019 og vise til gamal kommuneinndeling med 35 kommunar, sjølv om følgjande kommunar allereie er godt inne i sitt første driftsår som ny kommune:

Hustadvika kommune:	tidlegare kommunane Fræna og Eide
Molde kommune:	tidlegare kommunane Molde, Midsund og Nesset
Ålesund kommune:	tidlegare kommunane Ålesund, Skodje, Ørskog, Haram og Sandøy
Fjord kommune:	tidlegare kommunane Norrdal og Stordal
Volda kommune:	tidlegare kommunane Volda og Hornindal (Sogn og Fjordane)

Halsa kommune har blitt ein del av Trøndelag fylke i nye Heim kommune frå 1.01.2020.

Rindal kommune blei ein del av Trøndelag fylke frå 1.01.2019.

Figur 1 - Møre og Romsdal 01.01.2020.

Kommunane sitt samfunnsoppdrag kan oppsummerast i fire punkt:

- Myndigheitsutøvar
- Samfunnsutviklar
- Lokaldemokratisk aktør
- Tenesteutøvar

I Fylkesmannen sitt [forventningsbrev 2020](#) til kommunane deler Fylkesmannen staten sine forventingar til kommunane i 2020. Det blir vist til nasjonale forventningar der alle offentlege aktørar må bidra til utviklinga av samfunnet. Første året i ny kommunestyreperiode skal alle kommunar vedta kommunal planstrategi. Det overordna samfunnsperspektivet er viktig og Fylkesmannen oppmodar alle kommunar til å utarbeide oppdatert kommuneplan som grunnlag for sitt politiske arbeid i valperioden.

Alle kommunane skal gi gode og berekraftige tenestetilbod til innbyggjarane. I eit samfunn i endring må kommunen tilpasse nivået på tenestene og finne nye løysingar. Dette må kommunane gjere for å utnytte tilgjengelege ressursar på ein effektiv måte. I tillegg til eit godt lokaldemokrati, krev dette ei berekraftig forvaltning av kommuneøkonomien.

DEL 2

Utfordringsbilde for kommunane

Kommunen sin rolle

Ny kommunelov

3 UTFORDRINGSBILDE

Omstillings- og endringsprosessane i samfunnet går både raskare og er meir omfattande enn tidlegare. Dette gir store utfordringar på ulike samfunnsområde - både internasjonalt, nasjonalt, regionalt og lokalt. Viktige utviklingstrekk og trendar vil ofte gjelde uavhengig av regionale eller lokale grenser.

Etter kommunevalet i fjor haust har dei fleste kommunestyra møtt på internasjonale og nasjonale planar gjennom sitt arbeid med kommunal planstrategi og oppdatering av kommuneplanen sin samfunnsdel. Kommunane er ein viktig samfunnsutviklar i kraft av å vere lokal myndighetutøvar. Saman står vi i utfordringar som;

- Klima
- Teknologi – digitalisering
- Sentralisering/urbanisering
- Aldrande befolkning

Arbeid med FN sine berekraftsmål og analysar for framtida var godt i gang i mange kommunar, men det var før koronapandemien.

I mars vart det innført dei mest omfattande tiltaka i nyare tid for å slå ned smittespreiing av Covid-19 viruset. Alle vart ramma av tiltaka og kommunane som førsteline tenesteytar fekk merke store endringar over natta. Stortinget har vedteke fleire tiltak for å avhjelpe dei mest prekære behova til ulike aktørar i samfunnet, blant dei kommunane. Dei økonomiske konsekvensane av alle tiltaka, er det for tidleg å seie noko om. Det som er klart er at kommunane sine inntekter som skatteinngang, brukarbetalingar og avkastning på kapital vil bli annleis enn budsjettet for 2020.

[Kommuneproposisjonen](#) og [revidert nasjonalbudsjett](#) viser at situasjonen har gjort at alle er meir usikre på kva som vil komme av nye utfordringar, som ein følge av pandemien.

På grunn av den raske endringa i norsk og internasjonal økonomi sette Norges Bank ned styringsrenta til 0 % den 7. mai. I tillegg til økonomiske tiltakspakkar er arbeidsgjevaravgifta blitt sett ned med 4 % i termin 3 og kostnadsveksten (kommunal deflator) er sett ned frå 3,1 % til 1,4 % i 2020 jf. kommuneproposisjonen.

Tabell 1- Økonomiske tiltakspakkar retta mot kommunar i pandemisituasjonen.

Kommune	Ekstra Skjønnsmidlar (400 mill totalt)	3,75 mrd totalt til kommunane	1 mrd totalt til skole og SFO (700 barnehage og 300 SFO)	Til arbeid og aktivitet i kommunane 2,5 mrd totalt	Totalt
1505 Kristiansund	1 527 831	16 676 000	3 925 000	11 000 000	33 128 831
1506 Molde	1 955 523	22 639 000	5 832 000	14 300 000	44 726 523
1507 Ålesund	3 838 672	44 896 000	12 478 000	30 900 000	92 112 672
1511 Vanylven	371 175	2 582 000	421 000	1 400 000	4 774 175
1514 Sande	335 150	2 050 000	387 000	1 100 000	3 872 150
1515 Herøy	688 759	6 325 000	1 576 000	4 200 000	12 789 759
1516 Ulstein	670 691	6 029 000	1 663 000	4 100 000	12 462 691
1517 Hareid	484 194	3 877 000	1 060 000	2 400 000	7 821 194
1520 Ørsta	794 473	7 850 000	2 021 000	4 900 000	15 565 473
1525 Stranda	448 388	3 367 000	721 000	2 100 000	6 636 388
1528 Sykkylven	618 740	5 507 000	1 365 000	3 400 000	10 890 740
1531 Sula	711 275	6 976 000	2 087 000	4 300 000	14 074 275
1532 Giske	664 705	6 047 000	1 944 000	3 900 000	12 555 705
1535 Vestnes	558 716	4 747 000	1 050 000	3 000 000	9 355 716
1539 Rauma	610 118	5 749 000	1 350 000	3 400 000	11 109 118
1547 Aukra	392 703	2 761 000	672 000	1 600 000	5 425 703
1554 Averøy	517 858	4 212 000	989 000	2 500 000	8 218 858
1557 Gjemnes	344 376	2 166 000	491 000	1 100 000	4 101 376
1560 Tingvoll	366 123	2 542 000	507 000	1 300 000	4 715 123
1563 Sunndal	586 394	5 328 000	1 230 000	3 000 000	10 144 394
1566 Surnadal	525 107	4 364 000	1 004 000	2 500 000	8 393 107
1573 Smøla	318 071	1 820 000	319 000	900 000	3 357 071
1576 Aure	392 593	2 947 000	600 000	1 500 000	5 439 593
1577 Volda	775 143	7 501 000	1 909 000	4 600 000	14 785 143
1578 Fjord	339 983	2 205 000	396 000	1 100 000	4 040 983
1579 Hustadvika	929 239	9 737 000	2 572 000	5 800 000	19 038 239
M&R	19 766 000	190 900 000	48 569 000	120 300 000	379 535 000

Til arbeid og aktivitet i kommunane er øyremerkta tilskott til vedlikehald og rehabilitering i kommunar. Vilkår for bruken av tilskottet finn ein i [Rundskriv H-3/20 av 25.06.2020](#) kapittel 4.

Om desse økonomiske tiltaka er nok til å avhjelpe kommunane sine meirkostnadar og andre utfordringar, er vanskelege å seie. Regjeringa har sett ned ulike utval for å sjå på konsekvensane av pandemien. Her kan vi nemne [Koronakommisjonen](#) og [Ekspertutvalet Norge mot 2025](#).

Regjeringa har signalisert at dei vil komme tilbake til nye tiltak i statsbudsjettet 2021.

Å seie noko meir om den økonomiske utviklinga for kommunar framover er vanskeleg. Vi står midt i gjenopninga av samfunnet og eventuelle nye smittetoppar kan endre situasjonen raskt.

4 DEMOGRAFI

Per 1.1.2020 var det 5 367 580 personar i Norge, ein auke på 39 368 frå året før.

Hovudalternativet til Statistisk sentralbyrå (SSB), når det gjeld framskriving av folketal, viser at innan 2040 er vi 6 056 244 personar busett i Norge. Møre og Romsdal har 265 238 innbyggjarar fordelt på 26 kommunar 1.1.2020.

SSB har samanstilt tale for nye kommunar, slik at tala i år 2000 og 2020 kan samanliknast.

Tabell 2- Folketalsutvikling 2000 – 2020

År -befolkning - ant. personar		2000	2020	%-vis endring 2000-2020	Endring personar 2000-2020
1505	Kristiansund	22 124	24 179	9,3	2 055
1506	Molde	28 977	31 967	10,3	2 990
1507	Ålesund	54 550	66 258	21,5	11 708
1511	Vanylven	3 584	3 117	-13,0	-467
1514	Sande	3 081	2 461	-20,1	-620
1515	Herøy	8 390	8 900	6,1	510
1516	Ulstein	6 541	8 571	31,0	2 030
1517	Hareid	4 748	5 175	9,0	427
1520	Ørsta	10 276	10 825	5,3	549
1525	Stranda	4 677	4 523	-3,3	-154
1528	Sykkylven	7 280	7 625	4,7	345
1531	Sula	7 070	9 310	31,7	2 240
1532	Giske	6 344	8 462	33,4	2 118
1535	Vestnes	6 530	6 532	0,0	2
1539	Rauma	7 415	7 468	0,7	53
1547	Aukra	2 978	3 509	17,8	531
1554	Averøy	5 409	5 788	7,0	379
1557	Gjemnes	2 683	2 629	-2,0	-54
1560	Tingvoll	3 148	3 025	-3,9	-123
1563	Sunndal	7 368	7 036	-4,5	-332
1566	Surnadal	6 252	5 920	-5,3	-332
1573	Smøla	2 432	2 150	-11,6	-282
1576	Aure	3 823	3 507	-8,3	-316
1577	Volda	9 549	10 473	9,7	924
1578	Fjord	3 012	2 549	-15,4	-463
1579	Hustadvika	12 198	13 279	8,9	1 081
Møre og Romsdal		243 158	265 238	9,1	22 080
Heile landet		4 478 497	5 367 580	19,9	889 083
M&R i % av landet		5,4	4,9		2,5

I 2040 er forventa folketal i Møre og Romsdal på 288 185 innbyggjarar (med hovudalternativ) som er ei auke på ca. 23 000 frå 2020 til 2040. Dette utgjer ein vekst i perioden 2020-2040 på 3,3 %, imot 2,5 % i perioden 2000-2020. I heile landet er veksten på 4,8 % i perioden 2020-2040. Dette viser at folketalsveksten i Møre og Romsdal er forventa å bli lågare enn i Norge samla.

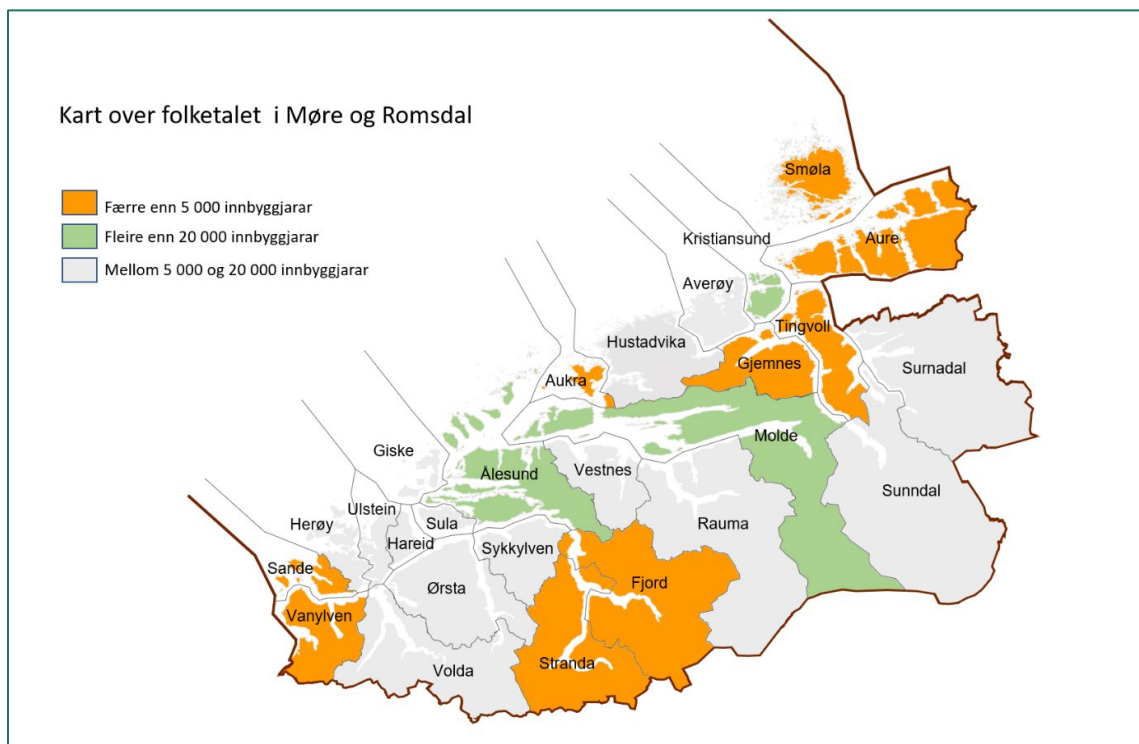
Innbyggartalet i fylka har utvikla seg forskjellig dei siste 40 åra. Møre og Romsdal er av dei med minst auke.

Tabell 3 – Folketalsutviklinga i norske fylker jf. Kommuneproposisjonen 2021

	Innb. 1980	Innb. 2020	Ant. kom. 2020	Andel innb. 2020	Endring 1980-2020	Endring i pst
Norge	4 078 900	5 367 580	356	100 %	1 288 680	32 %
Viken	829 880	1 241 165	51	23 %	411 285	50 %
Oslo	454 872	693 494	1	13 %	238 622	52 %
Innlandet	355 134	371 385	46	7 %	16 251	5 %
Vestfold og Telemark	342 245	419 396	23	8 %	77 151	23 %
Agder	225 429	307 231	25	6 %	81 802	36 %
Rogaland	305 359	479 892	23	9 %	174 533	57 %
Vestland	491 577	636 531	43	12 %	144 954	29 %
Møre og Romsdal	232 429	265 238	26	5 %	32 809	14 %
Trøndelag	373 479	468 702	38	9 %	95 223	25 %
Nordland	241 881	241 235	41	4 %	-646	0 %
Troms og Finnmark	226 615	243 311	39	5 %	16 696	7 %

Av [fylkesstatistikken 2019](#) ser ein at framskrivinga av folketalet i Møre og Romsdal viser ein lågare folketalsvekst enn for landet. Sidan 1980 har folketalet i Møre og Romsdal auka med 14 %. Den største auken har kome i og rundt byane. Elleve kommunar har hatt nedgang i folketalet sidan 1980. Byane Kristiansund, Molde og Ålesund har fleire enn 20 000 innbyggjarar. Ni kommunar har færre enn 5 000 innbyggjarar og i desse bor 10,4 % av innbyggjarane i fylket. (Sjå kartet på neste side.)

Talet på innbyggjarar og alderssamansetning er eit viktig utgangspunkt ved planlegging av kommunen sitt tenestenivå mellom anna innan oppvekst- og omsorgssektoren. Fylkesmannen ser at kommunal planlegging tar med demografiske utviklingstrekk som ein av fleire føresetnader for planlegginga, og det er bra.

Figur 2 - Kart over folketalet i Møre og Romsdal

5 KOMMUNAL ØKONOMIFORVALTNING

I september 2019 var det kommuneval og kommunestyra fekk ny samansetning med nye kommunepolitikarar og mange med erfaring frå tidelegare periodar i kommunestyret. I 2018 vedtok Stortinget ny kommunelov. Fleire av kapitla i lova vart iverksett ved konstituering av nytt kommunestyre hausten 2019, medan reglane om økonomi vart gjort gjeldande frå 1.1.2020. For årsrekneskap og årsmelding 2019 gjeld gammal kommunelov. Den nye kommunelova har endringar og presiseringar som kommunane må følge framover.

Kommunelova av 2018 framhevar tydelegare kommunalt sjølvstyre. Kommunane skal drive sin tenester innanfor sitt økonomiske handlingsrom og det er det lokale sjølvstyret som skal gjere prioriteringar for tenestene til eigne innbyggjarar. Stortinga har sett nokre grunnleggande krav til økonomiforvaltninga og kva plikter kommunestyret har.

5.1 ØKONOMI I PLANSAMANHENG

[Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging 2019 – 2023](#) legg rammer og føringar for planleggings- og utviklingsarbeid i kommunar og fylkeskommunar. FN sine 17 berekraftsmål er nedfelt som overordna mål for offentleg planlegging. Det er løfta fram tre berekraftsdimensjonar; økonomisk-, sosial- og miljømessig berekraft. I Møre og Romsdal kjem dette mellom anna til uttrykk i arbeidet med [Berekraftsfylket Møre og Romsdal](#) og er arbeidd inn i regional planstrategi og kommunale planstrategiar.

Plan- og bygningslova (§ 11-1 fjerde ledd) og kommunelova (§ 14-4 femte ledd) er no samordna slik at kommunen sin økonomiplan kan vere kommuneplanen sin handlingsdel, på visse vilkår. Dette gjer det enklare å sjå overordna kommunal planlegging i samanheng med langsiktig økonomisk styring.

5.2 GRUNNLEGGANDE KRAV TIL ØKONOMIFORVALTNINGA

Kommunelova § 14-1 første ledd klargjer kva kommunane skal gjere. Den seier: «*Kommuner og fylkeskommuner skal forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid.*»

Kommunestyret skal gjere prioriteringar på oppgåveløysing, trygge sine verdiar, investere og planlegge eigen aktivitet på kort og langt sikt, innanfor sin økonomiske kapasitet. Planar skal vere

realistiske for eigen økonomi og verksemd, og skal ta omsyn til lokalsamfunnet og regionen sin utvikling.

5.3 KOMMUNESTYRET SINE PLIKTER

Kommunelova § 14-2 listar opp pliktene kommunestyret har knytt til økonomiforvaltninga. I tillegg til økonomiplan, årsbudsjett, årsrekneskap og årsmelding skal kommunestyret vedta økonomiske måltal jf. § 14-2 bokstav c. Kvar kommune avgjer sjølv kva måltal dei vil styre etter. Det kan vere nyttig å diskutere handlingsreglar for å «sikre økonomisk handleevne over tid».

I Fylkesmannen sitt forventningsbrev 2020 tilrår vi at kommunane minimum har følgjande måltal:

- Netto driftsresultat i % av brutto driftsinntekter. (Teknisk berekningsutval tilrår 1,75 %)
- Disposisjonsfond (tilråding om 5-10 % av brutto driftsinntekter)
- Eigenkapitalkrav ved investeringar
- Gjeldsgrad (fylkesmannen tilrår å ligge på landsgjennomsnittet)

Nytt er også at kommunestyret skal vedta økonomireglement.

Samla sett viser endringane i lova at kommunen skal ha endå sterkare planmessig styring av økonomien.

Krav til måltal blei gjort gjeldande frå 1.1.2020. Det fører til at budsjettvedtaket for 2021 skal innehalde kommunen sine måltal. Det var ikkje eit slikt krav for vedtak til budsjett for 2019 og difor ikkje noko krav om rapportering på måltal i rekneskapen for 2019. Det same gjeld for rekneskapen for 2020.

Kommunestyret skal sjølv ta i bruk dei finansielle måltala. Dei skal vere mål for kommunen si økonomiske utvikling og gi høve til lokale handlingsreglar for budsjettet. Økonomiplanen og årsbudsjettet skal også vise utviklinga i kommunal gjeld og andre vesentlege langsiktige forpliktingar. Standardiserte oppstillingar av økonomi og bevillingar i årsbudsjettet, vil også gjelde for økonomiplanen.

Fleire av kommunane skreiv i budsjettdokumentet 2020 at dei ville gjennomføre ein intern politisk prosess med fastsetting av finansielle måltal i løpet av 2020. Fylkesmannen trur slike prosessar aukar eigarskapen og forståinga av plikta kommunestyret har i forvaltninga av kommunen sin økonomi over tid.

I del 3 i denne rapporten legg Fylkesmannen fram statistikkar som kan vere relevante som måltal. Nokre av statestikkane er direkte relaterte til dei tilrådde måltala frå Fylkesmannen. Kommunane skal vedta økonomiske måltal i budsjettvedtak for 2021. Rekneskapen for 2021 skal rapporterer på desse.

5.4 REKNEKAPEN VISER MEIRFORBRUK

Den nye kommunelova har ei viktig endring for kommunar som legg fram årsrekneskap med meirforbruk. Dette vil formelt gjelde for rekneskapsavslutning 2020.

Viser årsrekneskapen meirforbruk skal kommunedirektøren seinast innan 30. juni fremme forslag til endring i årsbudsjettet i inneverande år (§14-5 fjerde ledd). Kommunestyret skal ved handsaminga av rekneskapen ta stilling til korleis meirforbruket skal dekkast inn (kommunelova § 14-3 andre ledd). Inndekkinga kan skje på følgande måte:

- Endre årsbudsjettet i inneverande år (§ 14-11 første ledd, første setning)
- Dekke meirforbruket i neste årsbudsjett (§ 14-11 første ledd, andre setning)
- Unntaksvis kan inndekkinga skje over fleire år etter § 14-11 andre ledd. Ein slik situasjon vil føre kommunen inn på ROBEK.

Det er nok at kommunestyret i samband med årsrekneskapshandsaminga vedtek beløpet, tidsramme og korleis arbeidet med inndekkinga kan gjerast.

5.5 ÅRSBERETNING/ ÅRSMELDING

Kommunelova § 14-7 stille krav til innhaldet i årsmeldinga. Det skal utarbeidast ei årsmelding samla for heile kommunen si verksemd i tillegg til eigne årsmeldingar for eventuelle kommunale føretak. Fylkesmannen vil framheve kravet om å vurdere utviklinga og stillinga i økonomisk handleevne over tid. Kommunestyret skal legge langsiktige økonomiske planer til grunn for planlegging og rapportering.

DEL 3

Kommunerekneskap – statistikkar

6 DEFINISJONAR

I kommunerekneskapan er det ein del sentrale ord som blir brukt. Under finn du forklaring på desse.

- **Brutto driftsinntekter** (BDI) er dei totale driftsinntektene til kommunane. Inntekter frå rammetilskot, skatt på inntekt og formue, havbruksfondet, brukarbetalingar, eigedomsskatt, andre sals- og leigeinntekter, overføringar med krav om motyting og andre overføringar er inkludert i brutto driftsinntekter. Renteinntekter, utbytte og gevinst frå finansielle instrument er ikkje inkludert.
- **Brutto driftsresultat** (BDR) er brutto driftsinntekter (BDI) trekt frå driftsutgifter utanom renter og avdrag. Dette resultatet skal dekke netto rente- og avdragsutgifter samt eventuelle pliktige avsetningar.
- **Renteinntekter, utbytte og eigaruttak** er saman med kursgevinstar på finansielle instrument det vi kallar eksterne finansinntekter.
- **Motpost avskrivningar.** Avskrivningar inngår i brutto driftsresultat, men blir trekt frå gjennom motpost avskrivningar. Det er avdrag som har verknad på rekneskapan og netto driftsresultat.
- **Renteutgifter, provisjonar og andre finansutgifter** er saman med kurstap på finansielle instrument og avdragsutgifter det vi kallar eksterne finansutgifter.
- **Netto driftsresultat** (NDR) er driftsinntekter med frådrag av driftsutgifter, renter og avdrag. Skilnaden mellom brutto- og netto driftsresultat viser kor stor del av inntektene som går med til å betale renter og avdrag. NDR viser kor mykje kommunen sitt att med til avsettingar til framtidig bruk, slik som gjennom disposisjonsfond og eigenkapitalkrav til investeringar. (Sjå figuren på neste side)

Ein kommune kan og ha eit betre NDR enn BDR dersom ein har større eksterne finansinntekter enn eksterne finanskostnader. NDR er den viktigaste enkeltstående indikatoren for korleis den økonomiske situasjonen er i kommunen.

7 KOSTRA

Statistikken i denne rapporten er i hovudsak henta frå SSB (Statistisk sentralbyrå), der tala er henta frå kommunane sin eigen rapportering. Kommune Stat-Rapportering (KOSTRA) er sentral. Kommunen si plikt til å rapportere til staten etter ny kommunelov er heimla i kapittel 16 med tilhøyrande forskrifter.

Gjennomgang av inntektssystemet

I kommuneproposisjonen, som vart lagt fram i mai, står det at det skal settast ned eit utval for å gå gjennom inntektssystemet til kommunane. I dag blir mellom anna KOSTRA-opplysningane brukt som kriteriedata i utrekning av rammetilskotet til kommunane. I arbeidet med inntektssystemet er statistikk viktig som vurderingsgrunnlag og det er god grunn til å tru at dette vil halde fram. Dersom ein kommune ikkje har god kvalitet på innmeldte tal, kan det få følger for rammeoverføringane.

Kommunen sine plikter

Det er kommunen sjølv som har ansvar for rapportering og kvalitet på tala som blir rapportert inn. Vi får tilbakemelding frå Kommunaldepartementet om at kommunane i vårt fylke har dårleg kvalitet på innmeldte KOSTRA-tal. Fylkesmannen oppmodar derfor kommunane sterkt om å kvalitetssikre registrering av rett KOSTRA-art og funksjon i eigen rekneskapsføring.

Bruk av KOSTRA internt i kommunen

KOSTRA-tala er eit godt grunnlag for kommunane si økonomistyring, gjennom samanlikning med andre kommunar og det å sjå eigen utvikling over tid. Derfor er det viktig å ha fokus på rett bruk av KOSTRA-artar og funksjonar internt i kommunen si økonomiske oppfølging og rapportering til politisk nivå. Fylkesmannen tilrår at kommunar har eit ekstra fokus på å oppfylle krava i [KOSTRA-forskrifta vedlegg 2](#), for å sikre betre kvalitet i talmaterialet. [Rettleiar til rekneskapsrapportering i KOSTRA](#) er til god hjelp i vurderinga av korleis kostnadar skal førast i driftsrekneskapan heilt ned på avdelingsnivå i kommunane. Linken finn du her:

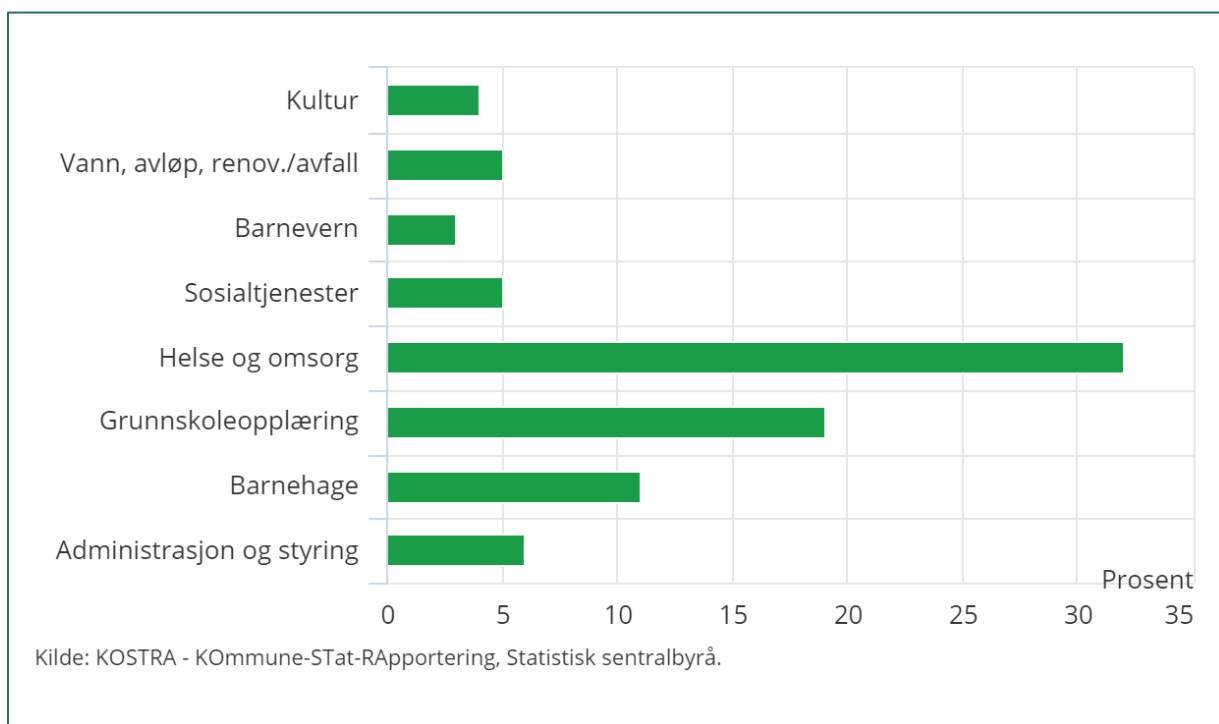
https://www.regjeringen.no/contentassets/bbb36cc4ebcc460b83aedfb68ca95c6d/hovedveileder_2019_endelig_til_publicering.pdf

8 DRIFTSREKNESKAP

I driftsrekneskapen skal kommunane vise kva dei bruker kommunen sine inntekter på.

Her minner vi om at rekneskapstal er konserntal.

På landsbasis fordeler driftsutgiftene seg slik som vist i figuren under:

Figur 3 - Brutto driftsutgifter til kommunale tenesteområde i % av totale brutto driftsutgifter 2019

Helse og omsorgstenestene krev mykje av kommunane sine ressursar. Det same gjer oppvekst med grunnskoleopplæring og barnehage. Desse tenestene utgjer mellom ca. 60 % og 65 % av kommunane sine driftsutgifter på landsbasis.

Skjematisk kan driftsrekneskapen (og driftsbudsjettet) settast opp som vist nedanfor:

Brutto driftsinntekter	
- Brutto driftsutgifter	
- Avskrivningar	
= Brutto driftsresultat	
+ Eksterne finansinntekter (renteinntekter, avkastningar)	
- Eksterne finansutgifter (renteutgifter, tap på avkastningar)	
- Avdrag på lån	
+ Motpost avskrivningar	
= Netto driftsresultat	

Disponering av netto driftsresultat:

+ Bruk av fond	
- Avsetning til fond	
- Overføringar til investeringar	
- Dekking av meirforbruk tidlegare år	
= Årets meirforbruk eller mindreforbruk (botnlinja)	

8.1 BRUTTO DRIFTSRESULTAT

Brutto driftsresultat (BDR) er kommunen sine driftsinntekter (skatteinntekter, statstilskot, og gebyr) minus kommunen sine driftsutgifter (lønninger, varer og tenester), inkludert avskrivning.

Tabell 5 - Brutto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter 2019 i Møre og Romsdal

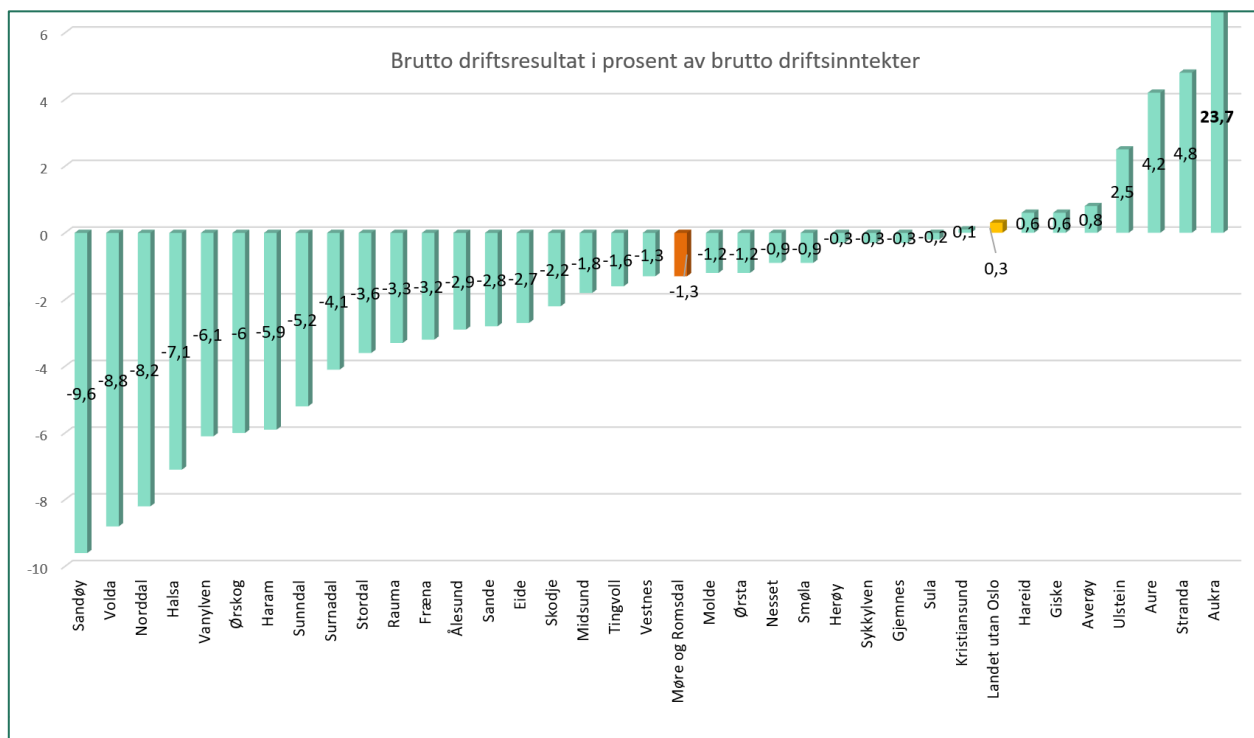
		Brutto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekt			
		2016	2017	2018	2019
1502	Molde	5,3	3,8	1,1	-1,2
1504	Ålesund	3,1	5,0	0,3	-2,9
1505	Kristiansund	4,3	0,9	-1,4	0,1
1511	Vanylven	4,3	4,4	3,9	-6,1
1514	Sande	0,5	-0,1	-2,1	-2,8
1515	Herøy	4,6	-0,4	-1,3	-0,3
1516	Ulstein	4,6	2,9	2,8	2,5
1517	Hareid	4,9	0,2	-0,3	0,6
1519	Volda	2,4	4,4	0,0	-8,8
1520	Ørsta	1,5	0,2	-0,1	-1,2
1523	Ørskog	0,7	2,8	-0,4	-6,0
1524	Norrdal	1,0	7,1	-3,4	-8,2
1525	Stranda	9,9	7,4	4,8	4,8
1526	Stordal	-4,2	-3,6	-1,2	-3,6
1528	Sykkylven	5,0	1,0	0,0	-0,3
1529	Skodje	4,1	3,7	3,1	-2,2
1531	Sula	3,2	0,9	-1,4	-0,2
1532	Giske	3,6	3,8	2,8	0,6
1534	Haram	1,1	-0,4	0,8	-5,9
1535	Vestnes	-0,4	-0,2	0,6	-1,3
1539	Rauma	2,8	2,4	0,4	-3,3
1543	Nesset	1,3	1,1	0,6	-0,9
1545	Midsund	3,0	-2,3	2,9	-1,8
1546	Sandøy	-1,3	-1,6	-3,0	-9,6
1547	Aukra	24,6	20,0	23,2	23,7
1548	Fræna	5,1	7,0	0,5	-3,2
1551	Eide	-1,1	-3,9	-5,2	-2,7
1554	Averøy	4,0	2,9	4,7	0,8
1557	Gjemnes	5,4	2,3	3,9	-0,3
1560	Tingvoll	2,8	6,3	5,6	-1,6
1563	Sunndal	3,0	0,9	-1,6	-5,2
1566	Surnadal	0,1	1,4	-2,2	-4,1
1571	Halsa	7,0	2,6	2,9	-7,1
1573	Smøla	2,4	-0,7	11,5	-0,9
1576	Aure	7,8	4,6	4,2	4,2
EKA15	Møre og Romsdal	4,0	3,1	1,2	-1,3
EAKUO	Landet utan Oslo	3,7	3,0	1,7	0,3

Brutto driftsresultat skal dekke netto rente- og avdragsutgifter, samt eventuelle pliktige avsetningar.

Tabell 5 viser at brutto driftsresultat i Møre og Romsdal er på -1,3 % av brutto driftsresultat. Landsgjennomsnittet utan Oslo er 0,3 %.

BDR har gått ned kvart år dei siste fire åra for heile landet. I Møre og Romsdal er det berre 8 av 35 kommunar som har positivt BDR i 2019. 27 kommunar har negativt BDR i 2019, 13 kommunar i 2018, 9 i 2017 og 4 i 2016.

Trenden er tydeleg og viser at kommunane i Møre og Romsdal har utfordringar og må arbeide planmessig med økonomistyring og tenestenivå for å finne eit berekraftig nivå.

Figur 4 - Brutto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter 2019 i Møre og Romsdal

8.2 NETTO DRIFTSRESULTAT

Netto driftsresultat (NDR) er summen av alle inntekter og trekt frå alle utgifter. Netto driftsresultat er hovudindikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren.

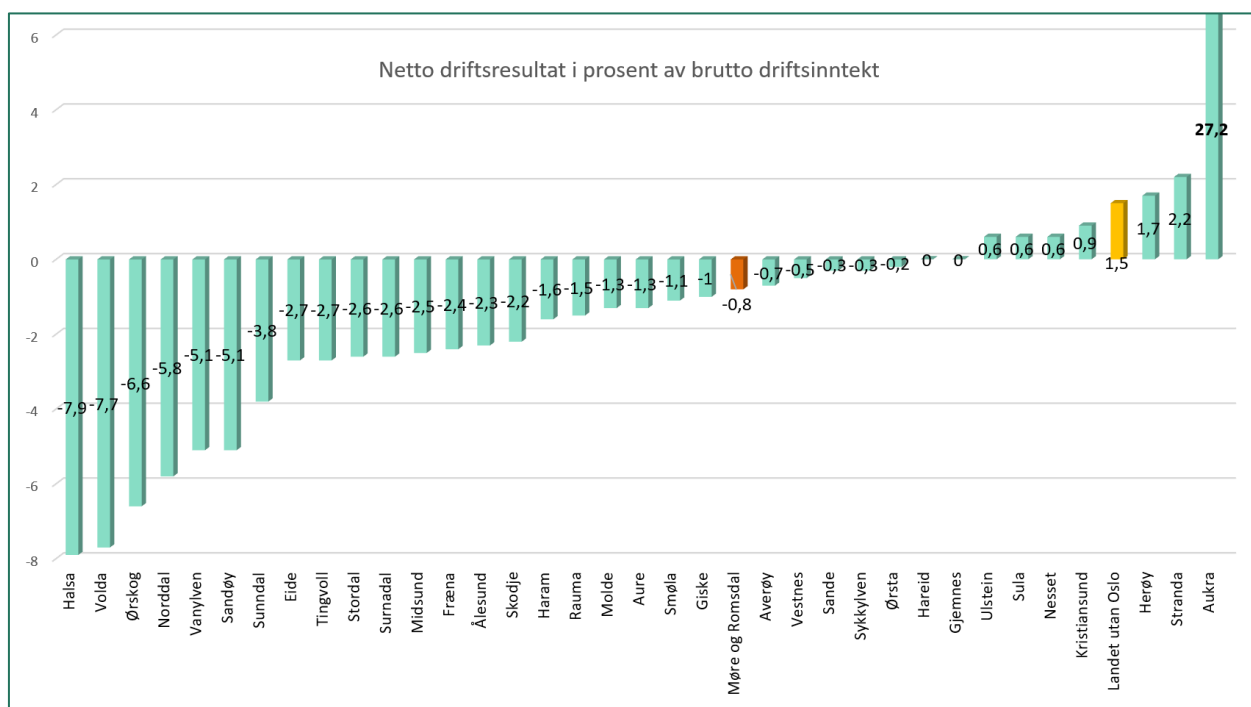
Tabell 6 - Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter 2019 i Møre og Romsdal

Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter		2016	2017	2018	2019
1502	Molde	4,6	3,7	1,2	-1,3
1504	Ålesund	2,1	5,1	0,9	-2,3
1505	Kristiansund	3,4	1,0	-0,9	0,9
1511	Vanylven	5,1	5,0	4,7	-5,1
1514	Sande	1,6	2,6	-1,1	-0,3
1515	Herøy	6,3	1,6	0,1	1,7
1516	Ulstein	2,1	0,7	0,7	0,6
1517	Hareid	4,4	0,3	-0,3	0,0
1519	Volda	2,7	4,6	0,7	-7,7
1520	Ørsta	2,5	1,1	0,3	-0,2
1523	Ørskog	0,3	2,2	-1,9	-6,6
1524	Norddal	0,7	8,9	-2,3	-5,8
1525	Stranda	6,8	5,3	2,9	2,2
1526	Stordal	-3,3	-1,8	-1,5	-2,6
1528	Sykkylven	5,9	1,8	0,3	-0,3
1529	Skodje	3,5	3,8	3,0	-2,2
1531	Sula	3,3	1,3	-1,3	0,6
1532	Giske	1,0	2,3	-0,5	-1,0
1534	Haram	0,3	2,0	-0,4	-1,6
1535	Vestnes	0,5	0,9	1,4	-0,5
1539	Rauma	3,4	2,4	0,9	-1,5
1543	Neset	1,7	1,3	1,5	0,6
1545	Midsund	2,0	-3,1	2,5	-2,5
1546	Sandøy	1,5	2,6	-1,6	-5,1
1547	Aukra	26,8	21,4	22,8	27,2
1548	Fræna	4,9	7,4	0,5	-2,4
1551	Eide	-1,4	-3,3	-6,1	-2,7
1554	Averøy	1,6	1,1	3,2	-0,7
1557	Gjemnes	5,9	2,8	4,3	0,0
1560	Tingvoll	0,4	4,3	4,3	-2,7
1563	Sunndal	3,0	2,1	-0,4	-3,8
1566	Surnadal	0,5	1,7	-2,3	-2,6
1571	Halsa	6,8	3,2	3,5	-7,9
1573	Smøla	3,0	-1,3	11,5	-1,1
1576	Aure	2,7	-0,3	4,0	-1,3
EKA15	Møre og Romsdal	3,5	3,3	1,2	-0,8
EAKUO	Landet utan Oslo	4,1	3,7	2,2	1,5

Teknisk berekningsutval (TBU) tilrår at netto driftsresultat for kommunesektoren bør utgjere 1,75 % over tid for at formuebevaringsprinsippet skal bli ivaretatt. Prinsippet inneber at ein kommune si samla formue, realkapital og finansielle fordringar, med frådrag av gjeld, ikkje skal reduserast over tid.

I alt 43 % av kommunane i Norge hadde negativt netto driftsresultat i 2019. Samla for fylket er netto driftsresultat negativt med -0,8 % av brutto driftsinntekter. I 2019 har 26 av 35 kommunar i Møre og Romsdal negativt netto driftsresultat mot 13 kommunar i 2018, 5 i 2017 og 2 i 2016. Dette viser at dei fleste kommunane har eit kostnadsnivå som er høgare enn dei kan halde fram med på sikt. At berre to kommunar når TBU si tilråding om NDR på 1,75 % av BDI, viser ein særdeles krevjande situasjon. Om vi trekker ut Aukra vil NDR i % av BDI i fylket vere -1,5 %.

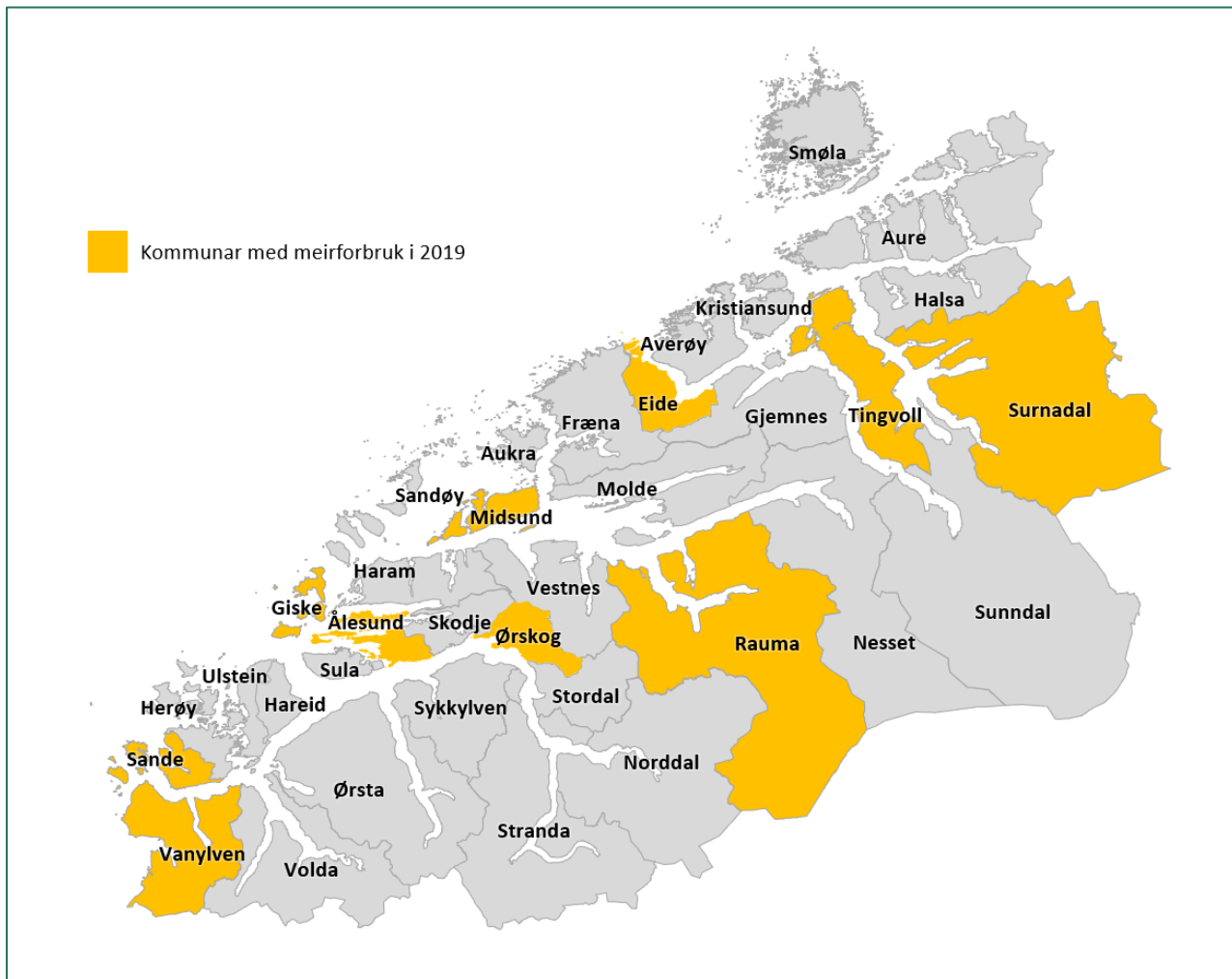
Dei frie midlane i netto driftsresultat kan nyttast til driftskostnader, finansiering av investeringar eller settast av på fond til seinare bruk. Om kommunen har eit negativt netto driftsresultat, må det dekkast inn ved bruk av avsette midlar og/eller stryke budsjetterte avsetningar.

Figur 5 - Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter 2019 i Møre og Romsdal

8.3 MINDRE/MEIRFORBRUK I DRIFTSREKNESKAPEN

Av 26 kommunar med negativt netto driftsresultat har 10 kommunar lagt fram rekneskapen med meirforbruk. Dei 16 kommunane som ikkje har meirforbruk har brukt av tidlegare avsette midlar for å komme i balanse.

Figur 6 - Kartet viser kommunar i Møre og Romsdal med meirforbruk i rekneskapen for 2019.

Tabell 7 - Mindre/meirforbruk i prosent av brutto driftsinntekt.

		Årets mindre/meirforbruk i driftsrekneskapen i prosent av brutto driftsinntekter			
		2016	2017	2018	2019
1502	Molde	2,7	1,1	0,6	0,2
1504	Ålesund	0,3	1,5	0,7	-1,0
1505	Kristiansund	0,0	0,0	0,0	0,0
1511	Vanylven	6,4	5,2	1,8	-0,2
1514	Sande	-0,4	1,9	0,1	-0,8
1515	Herøy	3,3	1,7	1,7	1,2
1516	Ulstein	0,5	0,2	0,1	0,0
1517	Hareid	2,6	0,3	-0,8	0,5
1519	Volda	2,6	4,5	0,5	0,5
1520	Ørsta	2,0	1,7	1,6	1,8
1523	Ørskog	1,2	2,2	0,1	-2,7
1524	Norrdal	0,6	-0,7	-1,5	0,2
1525	Stranda	3,0	3,9	3,8	3,7
1526	Stordal	0,1	2,1	1,0	0,4
1528	Sykkylven	3,8	2,0	2,4	1,7
1529	Skodje	2,6	2,7	2,8	0,0
1531	Sula	3,5	3,8	2,3	2,7
1532	Giske	0,2	0,6	0,1	-0,6
1534	Haram	1,6	3,2	0,9	3,4
1535	Vestnes	0,7	0,7	0,6	0,0
1539	Rauma	2,0	1,0	0,3	-0,9
1543	Neset	1,8	1,4	2,6	2,9
1545	Midsund	0,9	-1,9	0,9	-1,5
1546	Sandøy	3,5	2,6	0,6	3,3
1547	Aukra	2,7	0,5	0,3	0,3
1548	Fræna	2,4	2,7	0,3	0,3
1551	Eide	1,2	-0,3	-3,1	-0,2
1554	Averøy	2,0	1,3	1,1	1,7
1557	Gjemnes	3,9	3,6	2,8	1,2
1560	Tingvoll	1,4	2,5	4,4	-0,6
1563	Sunndal	3,8	4,4	3,2	0,2
1566	Surnadal	0,2	1,2	0,1	-1,3
1571	Halsa	7,1	5,8	9,7	0,9
1573	Smøla	2,9	1,4	0,5	0,0
1576	Aure	1,0	0,0	0,7	0,0
EKA15	Møre og Romsdal	1,8	1,7	1,0	0,3
EAKUO	Landet utan Oslo	2,1	1,8	1,2	1,1

9 DISPOSISJONSFOND OG LIKVIDE MIDLAR

Tabell 8 - Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekt

		Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekt			
		2016	2017	2018	2019
1502	Molde	2,5	5,2	7,0	5,9
1504	Ålesund	0,8	0,8	0,9	0,8
1505	Kristiansund	0,0	0,2	0,1	0,7
1511	Vanylven	3,7	9,2	16,0	11,5
1514	Sande	0,0	0,0	0,1	0,0
1515	Herøy	2,6	6,1	5,8	7,2
1516	Ulstein	5,4	5,6	6,1	6,3
1517	Hareid	1,0	3,4	3,3	2,9
1519	Volda	7,9	10,3	12,8	6,2
1520	Ørsta	7,2	7,9	8,3	8,0
1523	Ørskog	1,0	1,3	2,9	0,2
1524	Norrdal	0,4	0,0	0,0	0,3
1525	Stranda	1,5	1,3	0,3	8,3
1526	Stordal	8,1	6,2	5,6	3,7
1528	Sykkylven	1,0	3,9	3,6	2,8
1529	Skodje	9,2	10,6	10,1	10,7
1531	Sula	12,8	12,3	11,8	11,2
1532	Giske	0,5	0,5	0,4	0,4
1534	Haram	1,7	2,0	4,3	0,8
1535	Vestnes	0,3	0,8	3,3	3,1
1539	Rauma	0,7	1,2	3,3	3,1
1543	Neset	2,7	2,3	5,3	5,8
1545	Midsund	4,4	1,7	4,8	5,5
1546	Sandøy	21,1	23,7	24,5	15,9
1547	Aukra	67,4	72,7	88,4	107,1
1548	Fræna	5,3	7,9	9,1	8,3
1551	Eide	9,0	4,8	5,7	3,6
1554	Averøy	3,3	3,9	5,6	3,9
1557	Gjemnes	5,9	8,4	12,5	13,0
1560	Tingvoll	4,0	5,9	8,2	12,2
1563	Sunndal	13,8	15,3	17,9	17,3
1566	Surnadal	8,6	8,2	6,1	4,4
1571	Halsa	11,1	13,7	10,8	8,2
1573	Smøla	5,7	6,0	18,7	19,6
1576	Aure	15,1	14,1	12,2	10,7
EKA15	Møre og Romsdal	5,5	6,5	7,9	7,8
EAKUO	Landet utan Oslo	8,3	10,0	11,1	11,0

Oppbygging av fond er viktig for at kommunane skal kunne ha eit berekraftig økonomisk handlingsrom over tid. Disposisjonsfondet kan nyttast til både drifts- og investeringsføremål. Det kan brukast som ein buffer mot uføresette hendingar og skal brukast om kommunerekneskapen viser meirforbruk. I 2019 har bruk av disposisjonsfond vore naudsynt for mange kommunar i vårt fylke.

9.1 DISPOSISJONSFOND

Når disposisjonsfond blir brukt som eit av fleire måltal, tilrår Fylkesmannen at disposisjonsfondet over tid er på minst 5-10 % av brutto driftsinntekt.

Utviklinga i disposisjonsfondet i kommunane i fylket i 2019 ligg innafør tilrådd nivå, men går litt ned samanlikna med 2018 (sjå tabell 8). Utan Aukra ligg disposisjonsfondet samla på 5,1 % av brutto driftsinntekt. I alt 15 kommunar har disposisjonsfond mindre enn 5 % og 7 kommunar har disposisjonsfond under 2 %.

Det er tydeleg å sjå at fleire kommunar har balansert ein vanskeleg økonomisk situasjon med tidlegare oppsparte midlar og det er ikkje berekraftig over tid.

9.2 LIKVIDE MIDLAR

Arbeidskapital utan premieavvik er eit utrykk for likviditet. Med likviditet meinast kommunen si evne til å betale sine krav etter kvart som dei forfell. Arbeidskapital er omløpsmidlar trekt frå kortsiktig gjeld. Arbeidskapital kan også brukast som eit av fleire måltal for kommunen.

Arbeidskapitalen omfattar bankinnskot, verdipapir (aksjar, sertifikat og liknande) og kortsiktige fordringar.

Låg arbeidskapital kan tyde på at kommunen manglar likvide midlar til å betale for forpliktingane sine. Det er 3 kommunar i Møre og Romsdal som har negativ arbeidskapital.

Kommunane får utbetalt rammetilskot frå staten i ti terminar. I tillegg får kommunane gebyrinntekter frå brukarar av kommunale teneste regelmessig. Kommunar med dårleg likviditet må planlegge godt sin aktivitet. Kommunar kan utjamne likviditetsproblem med kassakreditt.

Tabell 9 - Arbeidskapital ex. premieavvik i prosent av brutto driftsinntekt.

Arbeidskapital ex. premieavvik i % av brutto driftsinntekt		2016	2017	2018	2019
1502	Molde	26,6	24,1	18,4	7,9
1504	Ålesund	15,0	19,0	17,9	17,0
1505	Kristiansund	11,6	0,6	-1,9	-0,5
1511	Vanylven	17,2	15,6	19,3	9,7
1514	Sande	22,1	27,1	22,1	22,2
1515	Herøy	19,2	18,5	24,5	16,9
1516	Ulstein	32,6	16,2	12,5	13,0
1517	Hareid	5,2	7,4	4,0	5,5
1519	Volda	20,2	12,9	28,4	34,3
1520	Ørsta	16,0	13,3	4,1	12,4
1523	Ørskog	42,1	37,6	30,5	7,1
1524	Norddal	14,2	21,4	18,2	5,4
1525	Stranda	17,8	27,1	21,8	-77,6
1526	Stordal	57,6	43,6	33,9	15,7
1528	Sykkylven	-2,5	4,4	0,7	-0,3
1529	Skodje	30,9	33,6	32,8	29,4
1531	Sula	37,0	35,3	29,4	30,4
1532	Giske	29,2	31,5	29,3	24,1
1534	Haram	108,3	102,9	107,6	84,2
1535	Vestnes	-3,0	-2,2	-6,7	10,3
1539	Rauma	20,0	10,3	10,6	10,0
1543	Neset	16,4	13,5	14,1	25,3
1545	Midsund	24,9	8,6	11,2	8,9
1546	Sandøy	87,7	79,9	67,3	61,2
1547	Aukra	78,8	77,3	91,4	110,4
1548	Fræna	25,7	29,0	25,6	23,0
1551	Eide	23,2	20,2	13,8	9,0
1554	Averøy	10,4	10,1	9,7	7,8
1557	Gjemnes	17,8	20,4	20,9	25,6
1560	Tingvoll	10,0	12,9	13,7	9,1
1563	Sunndal	19,3	20,1	23,5	17,0
1566	Surnadal	8,0	9,8	9,7	4,1
1571	Halsa	23,3	25,4	29,6	20,9
1573	Smøla	44,3	22,4	31,1	19,2
1576	Aure	31,0	31,9	26,6	17,6
EKA15	Møre og Romsdal	23,5	21,8	21,0	17,0
EAKUO	Landet utan Oslo	20,9	21,8	21,7	20,6

10 HAVBRUKSFONDET 2019

Stortinget vedtok i 2015 å opprette eit havbruksfond der ein del av veksten i oppdrettsnæringa skulle gå til kommunen der næringa høyrer heime.

Tabell 10 - Havbruksfond 2019

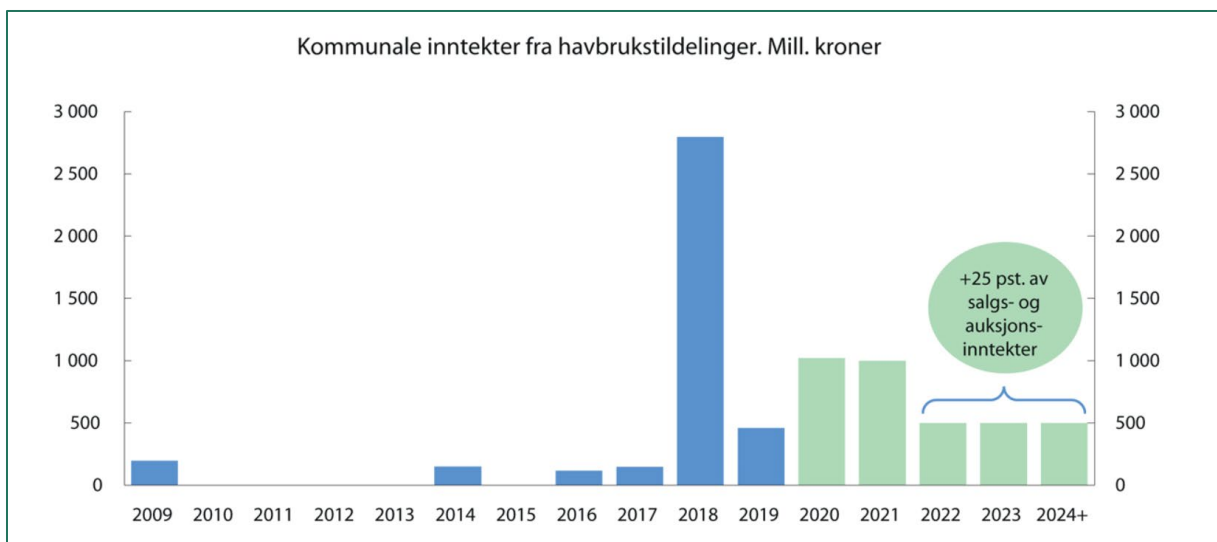
Utbetalinger frå Havbruksfondet 2019		
1502	Molde	130 003
1505	Kristiansund	5 996 691
1511	Vanylven	606 681
1514	Sande	118 303
1515	Herøy	228 372
1516	Ulstein	130 003
1519	Volda	693 350
1520	Ørsta	666 683
1524	Nordal	173 337
1525	Stranda	563 347
1526	Stordal	4 047 304
1529	Skodje	86 669
1532	Giske	307 674
1534	Haram	775 685
1535	Vestnes	3 218 215
1539	Rauma	346 675
1543	Neset	184 171
1545	Midsund	780 019
1546	Sandøy	2 871 540
1547	Aukra	532 235
1548	Fræna	303 341
1551	Eide	86 669
1554	Averøy	794 464
1557	Gjemnes	390 009
1560	Tingvoll	455 011
1566	Surnadal	43 334
1571	Halsa	1 300 031
1573	Smøla	8 841 203
1576	Aura	3 651 559
Sum Møre og Romsdal		38 322 578

Frå 2016 skulle 80 prosent av inntektene frå framtidig vekst i oppdrettsnæringa fordelast gjennom havbruksfondet til kommunal sektor. Havbruksfondet kan rekneskapsførast direkte i driftsrekneskapan. Dette har medført at kommunane har hatt meir frie midlar tilgjengeleg til drift

og investeringar. Tabellen viser at kommunar i Møre og Romsdal har fått 38,3 millionar kroner frå havbruksfondet i 2019, medan det i 2018 blei utbetalt 206 millionar til kommunar Møre og Romsdal.

I revidert nasjonalbudsjett foreslår Regjeringa å gjere endringar i produksjonsavgifta og auksjonsinntektene som er inntekter i Havbruksfondet. Vidare blir det foreslått endringar i fordelinga mellom stat, fylkeskommune og kommune.

Figuren under er henta frå revidert nasjonalbudsjett 2020 og viser forslag til framtidig fordeling av inntekter frå havbrukstildelingar og produksjonsavgift.

Figur 7 - Inntekter frå havbrukstildelingar og produksjonsavgift til havbrukskommunar og fylkeskommunar.

Endringsforslaget kan du lese her: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-2-20192020/id2702126/?q=havbruksfond&ch=4#kap4-3-4>

11 INVESTERINGAR OG GJELD

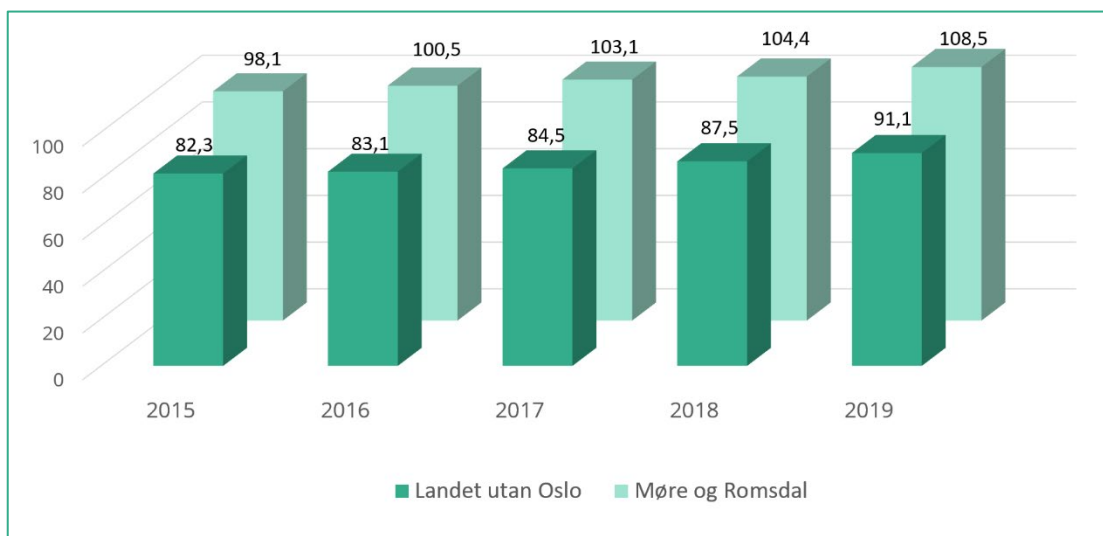
Kommunestyret skal forvalte økonomien slik at den økonomiske handleevna blir ivaretatt over tid. Kva som er god langsiktig forvaltning er ei vurdering som kommunestyret sjølv tar. Ny kommunelov har gjort det tydelegare at kommunen ikkje skal ta vesentleg finansiell risiko i finansforvaltninga eller gjeldsforvaltninga.

Kommunane har ansvar for ei rekke tenester (generalistprinsippet) som krev omfattande investeringar. Utviklinga i lånegjelda er tett bunden til investeringsaktiviteten i kommunane. Kommunane kan låne til investeringar, men ikkje til drift. Kommunane kan finansiere investeringar med egne midlar.

Kommunen skal vedta finansielle måltal. Gjeldsgrad (netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekt) og eigenfinansieringskrav kan vere finansielle måltal for kommunen sin økonomiske forvaltning, slik at den økonomiske handleevna blir tatt i vare over tid.

11.1 GJELD

Langsiktig gjeld kjem fram av kommunen sitt balanserekneskap og omfattar lån til investeringar, pensjonsforpliktingar, formidlingslån og ubrukte lånemidlar. I netto lånegjeld er pensjonsforpliktingar, formidlingslån og ubrukte lånemidlar tatt ut. Netto lånegjeld blir bruk som mål på kommunen sin gjeld knytt til tenesteytinga. I netto lånegjeld er lån til sjølvkosttenester tatt med, slik som vatn, avløp og renovasjon.

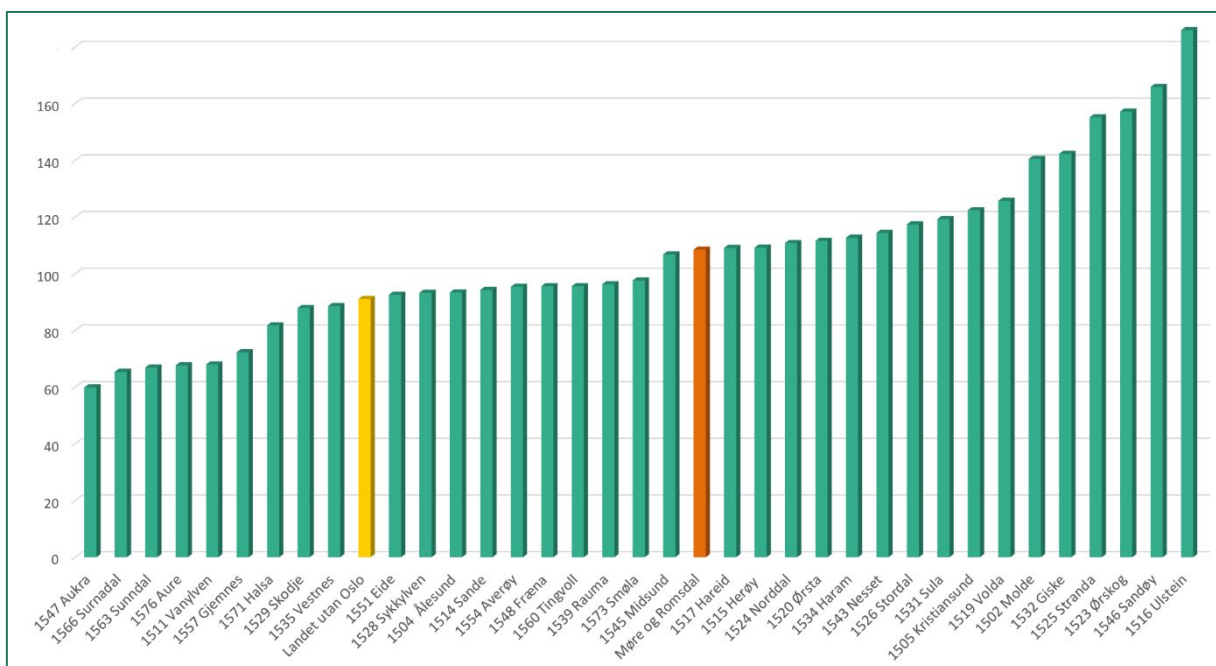

Figur 8 - Netto lånegjeld i % av brutto driftsinntekt 2019

Kapitalkostnadane på sjølvkostområdet blir betalt gjennom kommunale avgifter. Figuren 8 viser netto lånegjeld i % av brutto driftsinntekt.

Fylkesmannen tilrår at gjeldsgraden bør ligge på landsgjennomsnittet. Gjeldsgraden for landet har auka med 8,8 % frå 2015 til 2019. I Møre og Romsdal er auken 10,4 % i same periode. Skilnaden mellom landsgjennomsnittet og Møre og Romsdal er 17,4 % i 2019. Dette viser at gjeldsgraden i vårt fylke er høgt over Fylkesmannen si tilråding.

Under blir det vist kor mykje gjeld kommunane i Møre og Romsdal har i prosent av brutto driftsinntekt i 2019. Berre 9 kommunar ligg under Fylkesmannen sitt tilrådde nivå. Det kan vere gode grunnar for å ligge høgare enn landsgjennomsnittet. Det kan vere på grunnlag av langsiktig økonomisk planlegging for å sikre gjennomføring av særskilte tiltak eller for å oppnå samordning av tenester for å møte utfordringar i framtida.

Figur 9 - Figuren viser netto lånegjeld i % av brutto driftsinntekt

Høgt gjeldsnivå påverkar betalinga av renter og avdrag. Da dette er ein driftskostnad, fører det til at tilgjengelege midlar til kommunal tenesteyting blir lågare. Planlagt utvikling i eit tenestekområde krev vurderingar av både drifts- og investeringsbehov.

Noko av grunnen til høgt gjeldsnivå kan vere at rentenivået i Norge har vore på eit lågt nivå lenge.

Tabell 11 - Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekt

		Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekt			
		2016	2017	2018	2019
1502	Molde	133,6	129,1	136,0	140,5
1504	Ålesund	102,5	96,5	92,9	93,4
1505	Kristiansund	93,2	100,8	114,0	122,4
1511	Vanylven	66,6	65,1	64,5	68,0
1514	Sande	86,5	86,0	93,7	94,3
1515	Herøy	105,6	110,1	105,7	109,2
1516	Ulstein	194,0	199,8	189,7	185,9
1517	Hareid	80,6	79,9	85,8	109,1
1519	Volda	99,7	110,4	116,1	125,7
1520	Ørsta	82,7	95,2	109,6	111,6
1523	Ørskog	96,5	133,7	149,7	157,2
1524	Norrdal	136,8	117,4	118,4	110,8
1525	Stranda	159,6	174,2	142,5	155,2
1526	Stordal	109,0	113,7	116,3	117,4
1528	Sykkylven	84,3	91,7	92,3	93,3
1529	Skodje	88,7	86,6	96,7	87,9
1531	Sula	110,4	117,3	123,8	119,3
1532	Giske	155,4	147,4	145,0	142,3
1534	Haram	126,1	127,4	109,3	112,7
1535	Vestnes	55,3	58,5	66,5	88,6
1539	Rauma	86,4	114,8	97,5	96,3
1543	Nesset	95,2	100,8	101,4	114,4
1545	Midsund	78,6	82,9	81,9	106,8
1546	Sandøy	99,2	143,1	195,0	165,9
1547	Aukra	64,6	76,4	66,4	59,9
1548	Fræna	76,7	74,3	83,4	95,6
1551	Eide	97,1	101,1	105,7	92,6
1554	Averøy	113,0	107,7	99,4	95,4
1557	Gjemnes	65,2	65,2	65,5	72,3
1560	Tingvoll	100,4	95,9	90,3	95,6
1563	Sunndal	58,1	60,0	64,8	66,9
1566	Surnadal	64,3	61,4	64,8	65,4
1571	Halsa	78,0	73,2	69,4	81,8
1573	Smøla	82,3	103,1	88,4	97,6
1576	Aure	63,7	62,8	62,0	67,7
EKA15	Møre og Romsdal	100,5	103,1	104,4	108,5
EAKUO	Landet utan Oslo	83,1	84,5	87,5	91,1

11.2 AVDRAG

Lån skal nedbetalast årleg med minimum det kommunelova krev i avdrag. Tabellen viser kor mykje som blir brukt til å betale i avdrag kvart år i prosent av brutto driftsinntekter.

Tabell 12 - Avdrag i prosent av brutto driftsinntekter

		Avdrag i prosent av brutto driftsinntekter			
		2016	2017	2018	2019
1502	Molde	4,5	4,3	4,3	4,4
1504	Ålesund	3,6	3,4	3,2	3,3
1505	Kristiansund	3,4	3,2	3,4	3,7
1511	Vanylven	2,8	2,8	2,9	3,4
1514	Sande	2,8	3,0	3,3	3,4
1515	Herøy	2,8	3,3	3,4	3,1
1516	Ulstein	5,4	5,5	6,3	6,4
1517	Hareid	3,2	2,9	3,0	3,2
1519	Volda	2,6	2,9	3,2	3,5
1520	Ørsta	2,8	3,0	3,5	3,1
1523	Ørskog	4,5	4,5	5,0	6,0
1524	Norddal	5,9	5,1	5,7	5,5
1525	Stranda	6,4	5,9	6,3	6,6
1526	Stordal	4,1	4,4	4,7	4,4
1528	Sykkylven	2,5	2,6	3,0	2,9
1529	Skodje	4,0	3,4	3,4	3,5
1531	Sula	3,6	3,8	3,9	4,0
1532	Giske	5,0	5,0	5,0	5,1
1534	Haram	4,3	4,0	4,1	4,0
1535	Vestnes	2,2	2,6	3,0	3,0
1539	Rauma	2,8	3,0	3,1	3,7
1543	Nesset	3,6	4,0	3,8	4,0
1545	Midsund	3,3	3,1	3,1	3,4
1546	Sandøy	3,8	3,7	5,0	5,5
1547	Aukra	4,5	5,1	5,9	5,7
1548	Fræna	2,8	2,8	2,7	2,9
1551	Eide	3,1	2,8	3,2	3,2
1554	Averøy	4,4	4,4	4,4	4,1
1557	Gjemnes	3,0	3,1	3,2	3,7
1560	Tingvoll	5,2	4,9	4,5	4,7
1563	Sunndal	2,9	2,2	2,9	3,0
1566	Surnadal	3,3	3,3	3,4	2,8
1571	Halsa	4,3	3,8	3,6	4,3
1573	Smøla	3,8	4,9	4,3	5,2
1576	Aure	4,3	4,2	4,1	4,6
EKA15	Møre og Romsdal	3,7	3,6	3,8	3,9
EAKUO	Landet utan Oslo	3,4	3,5	3,6	3,7

Ny kommunelov har endra utrekninga av minimumsavdrag på kommunen si låneportefølje jf. § 14-18.

Minimumsavdrag

Minimumsavdrag skal reknast ut på grunnlag av langsiktig gjeld justert for formidlingslån og for store investeringar i kyrkjebygg.

Ny kommunelov fører til at minimumsavdrag er knytt meir direkte til kapitalslit og blir fastsett på bakgrunn av storleiken på avskrivningane. Dersom kommunen sjølv finansierer delar av investeringane, vil avdraga bli mindre enn avskrivningane.

Avdrag på lån. Berekningsformel:

$$\text{Minimumsavdrag} = \text{Sum avskrivningar} * (\text{rest lånegjeld} / \text{sum bokført verdi varige driftsmidler})$$

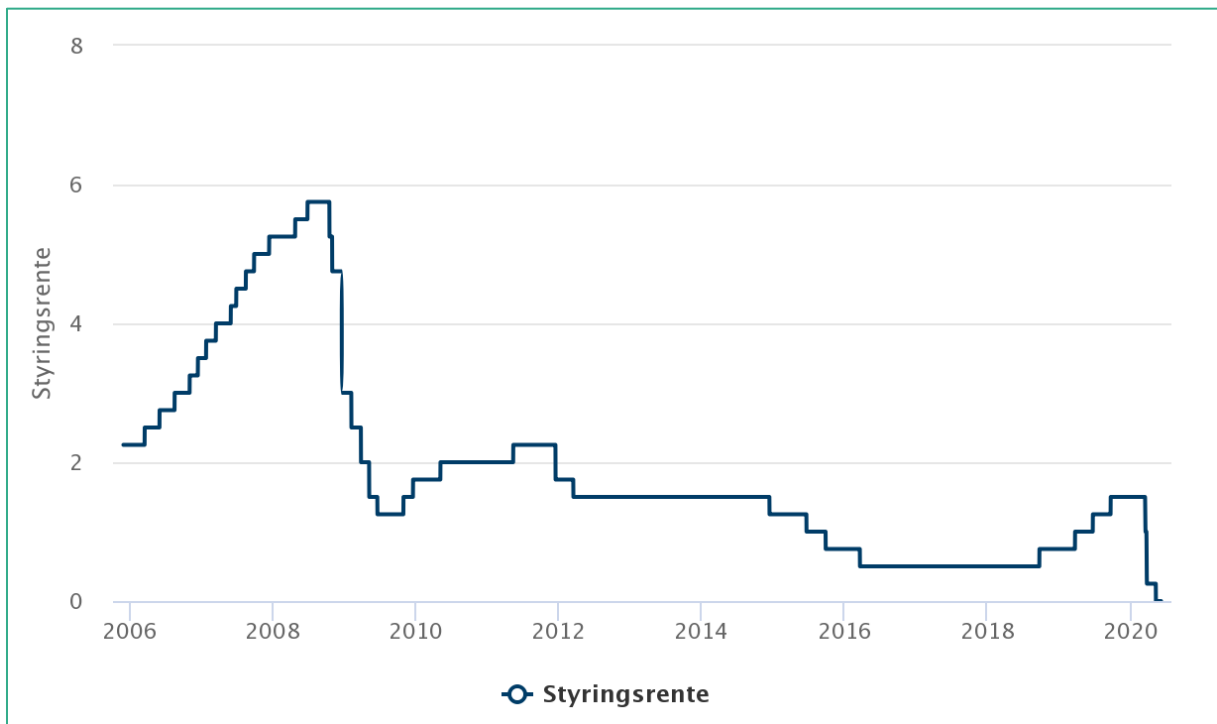
For ein del kommunar vil dette gi kortare avdragstid og høgare avdragsutgifter. Dette fører til at desse kommunane får auka minimumsavdrag som dei må ta høgde for i budsjetta sine.

Avskrivningar

Avskrivningar fordeler kostnaden ved eit innkjøp av varig driftsmiddel over den økonomiske levetida på driftsmidla. Historisk pris skal avskrivast lineært, som inneber at det same beløpet blir ført i driftsrekneskapen kvart år. Avskrivningar er ikkje ein kostnad som påverkar netto driftsresultat. I kommunerekneskapen blir avskrivningane korrigert med ein like stor motpost. Avdrag skal dekkast som driftsutgift og verkar inn på resultatet i kommunerekneskapen.

11.3 RENTEEKSPONERT GJELD

Den delen av kommunen si gjeld som blir direkte påverka av endringar i renta, blir omtalt som renteeksponert gjeld. Styringsrenta til Norges Bank er interessant fordi den verkar inn på kva vilkår långjevar tilbyr kommunane.

Figur 10 - Utvikling i styringsrenta 1991-2019, nominell, års gjennomsnitt. www.norges-bank.no

Styringsrenta var i en periode i 2016 – 2018 på sitt lågaste på 0,5 %. I september 2018 kom den første av fleire renteauke. I september 2019 sette Norges Bank renta opp til 1,5 %, som var det høgste nivået dei siste fem åra. På det tidspunktet vurderte Norges Bank utsiktene og risikobilde slik at veksten i norsk økonomi og kapasitetsutnytting var noko over eit normalt nivå, som tilsa høgare rente. 13. mars 2020 kom første teikn på ei dramatisk endring med det første rentekuttet på 0,5 % til 1,0 %. I ekstraordinært møte sju dagar seinare blei renta ytterlegare sett ned til 0,25 %, før den blei sett til 0 % 6. mai. Utviklinga understrekar den krevjande økonomiske stillinga som Norge og verden står i etter pandemiutbrotet.

SSB la fram konjunkturtrendensar 5. juni der dei ventar at styringsrenta vil vere rekordlåg lenge, og at dei trur på ein forsiktig renteoppgang frå 2022. Ved utgangen av 2023 forventar dei at renta er på 0,75 %.

27 av kommunane i Møre og Romsdal har meir i renteeksponert gjeld i prosent av brutto driftsinntekter enn snittet for landet, utanom Oslo.

Tabell 13 - Renteekspontert gjeld i prosent av brutto driftsresultat

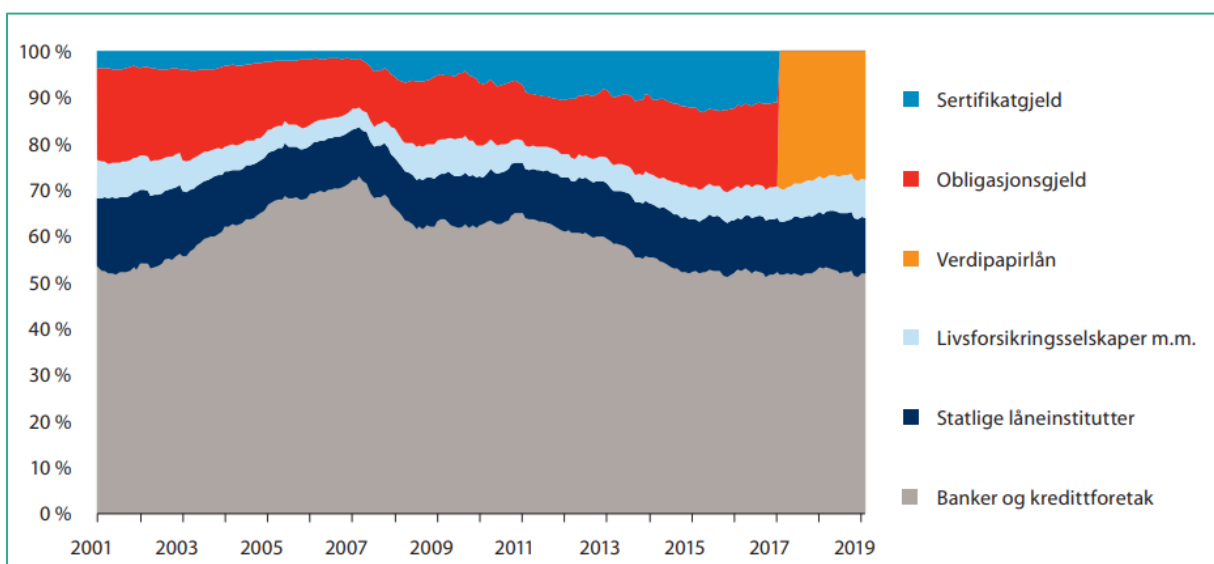
Renteekspontert gjeld i prosent av brutto driftsresultat		2016	2017	2018	2019
1502	Molde	104,3	108,0	115,6	117,9
1504	Ålesund	74,5	69,3	64,4	65,6
1505	Kristiansund	61,0	67,2	77,4	86,1
1511	Vanylven	48,7	48,1	47,3	49,3
1514	Sande	56,0	56,4	63,8	65,1
1515	Herøy	82,3	86,3	82,6	102,3
1516	Ulstein	162,7	169,5	159,3	155,5
1517	Hareid	53,1	54,1	79,2	82,7
1519	Volda	82,0	92,7	97,7	106,5
1520	Ørsta	58,2	71,9	87,0	89,9
1523	Ørskog	80,7	118,0	.	.
1524	Norddal	122,9	105,7	107,0	100,5
1525	Stranda	123,1	135,1	.	95,2
1526	Stordal	92,6	97,7	101,5	103,0
1528	Sykkylven	71,9	71,4	75,1	75,2
1529	Skodje	71,2	79,8	90,6	.
1531	Sula	76,2	81,0	83,3	79,3
1532	Giske	122,1	112,9	109,5	106,5
1534	Haram	97,5	100,6	83,5	87,3
1535	Vestnes	41,7	46,3	53,9	82,8
1539	Rauma	69,5	98,1	80,2	77,8
1543	Nesset	74,2	78,8	78,7	88,1
1545	Midsund	61,0	66,5	.	91,2
1546	Sandøy	71,2	110,3	156,6	126,5
1547	Aukra	44,9	57,2	48,3	41,6
1548	Fræna	43,9	43,3	52,9	63,6
1551	Eide	81,2	84,9	89,5	86,8
1554	Averøy	92,1	85,7	76,5	73,6
1557	Gjemnes	49,1	49,5	49,8	56,8
1560	Tingvoll	76,6	73,9	68,3	73,1
1563	Sunndal	46,4	47,4	50,9	53,2
1566	Surnadal	50,2	48,3	52,0	42,6
1571	Halsa	66,7	62,9	60,3	72,2
1573	Smøla	52,5	73,7	63,7	70,9
1576	Aure	43,1	42,1	41,5	46,3
EKA15	Møre og Romsdal	75,7	79,2	81,1	84,1
EAKUO	Landet utan Oslo	58,3	60,2	62,2	65,9

11.4 GJELD I KOMMUNANE GENERELT

Kommunane er store låneaktørar. Dei hentar nær halvparten av si eksterne finansiering frå bankar og kredittføretak, resten hentar dei i det internasjonale obligasjons- og sertifikatmarknaden. Obligasjonslån er typiske låneavtalar utover 12 månadar, sertifikatlån er låneavtalar inntil 12 månadar.

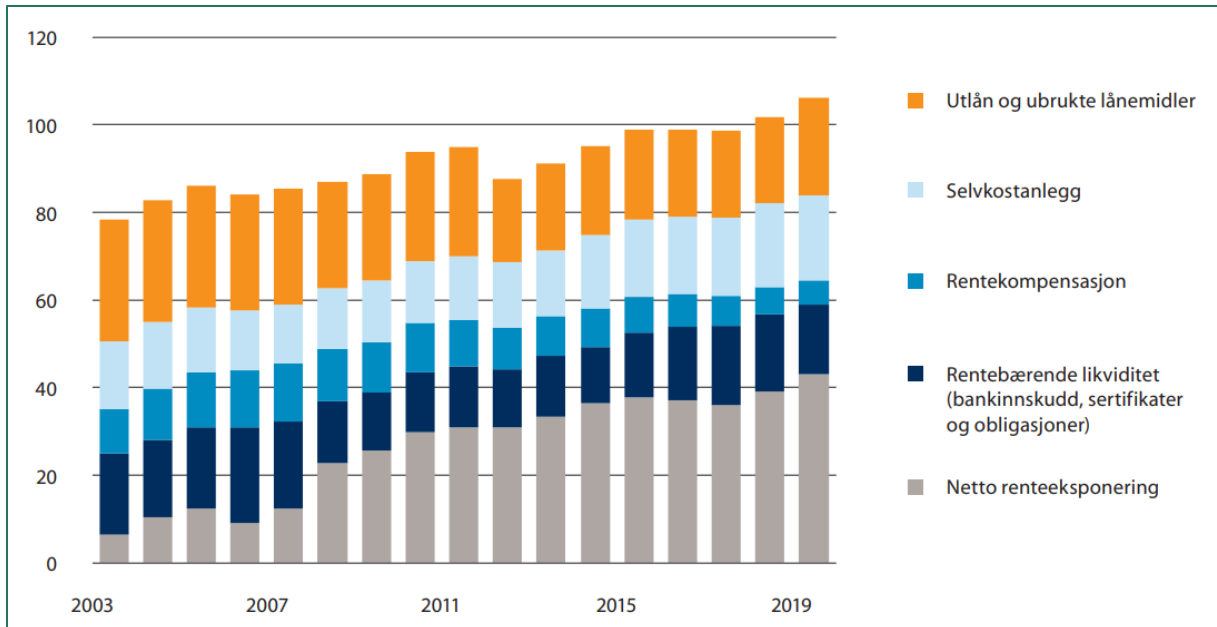
Kommunane har ei svært god kredittrating og oppnår gode vilkår i den internasjonale marknaden. Signala frå private bankar er at den gode ratinga ikkje lenger er ei sjølvfølge. Dette skuldast meir press på kapitalen både nasjonalt og internasjonalt, samt at den høge gjeldsgraden over tid kombinert med låge likvide midlar aukar prisen på risiko for bankane. Korleis dette vil utvikle seg framover, er vanskeleg å seie noko om. Kommunane bør vere så realistiske dei kan i høve til budsjett og planlegging av nye og store investeringar. Her bør ein bruke planverktøyet og stressteste budsjetta.

Figur 10, kredittkjelde, viser kor kommunane hentar finansieringa si, samt utviklinga frå 2001 til 2019. Ein ser eit skifte der obligasjonsgjeld og verdipapirlån har overtatt for sertifikatlån i 2017. Dette kom etter endringar i finansforskrifta i 2017. Dei siste åra har obligasjonsgjeld og sertifikat blitt lite brukt.

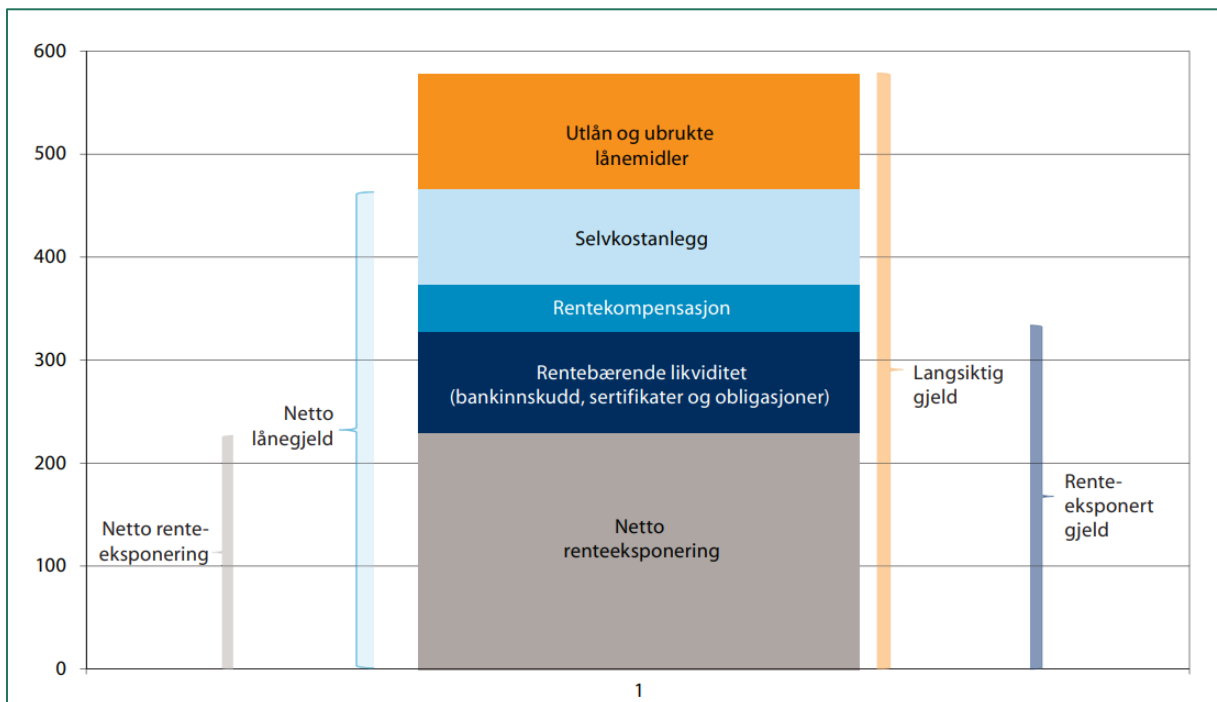
Figur 11 - Kredittkjelde i landet 2019

Langsiktig gjeld eksklusiv pensjonsforpliktingar utgjorde 106, 2 % av totale driftsinntekter for kommunane i Norge ved utgangen av 2019. Dette var ein auke i forhold til 2018. I berre to fylker var gjeldsgraden under 100 % (Møre og Romsdal 108,5 %). Figur 11 viser langsiktig gjeld og renteeksponering i % av brutto driftsinntekt.

Figur 12 - Kommunane i landet sin langsiktige gjeld og renteeksponering 2003-2019 i % av driftsinntektene.

Figur 12 viser dekomponering av langsiktig gjeld eksklusiv pensjonsforpliktingar i Norge.

Figur 13 - Dekomponering av gjeld i 2019

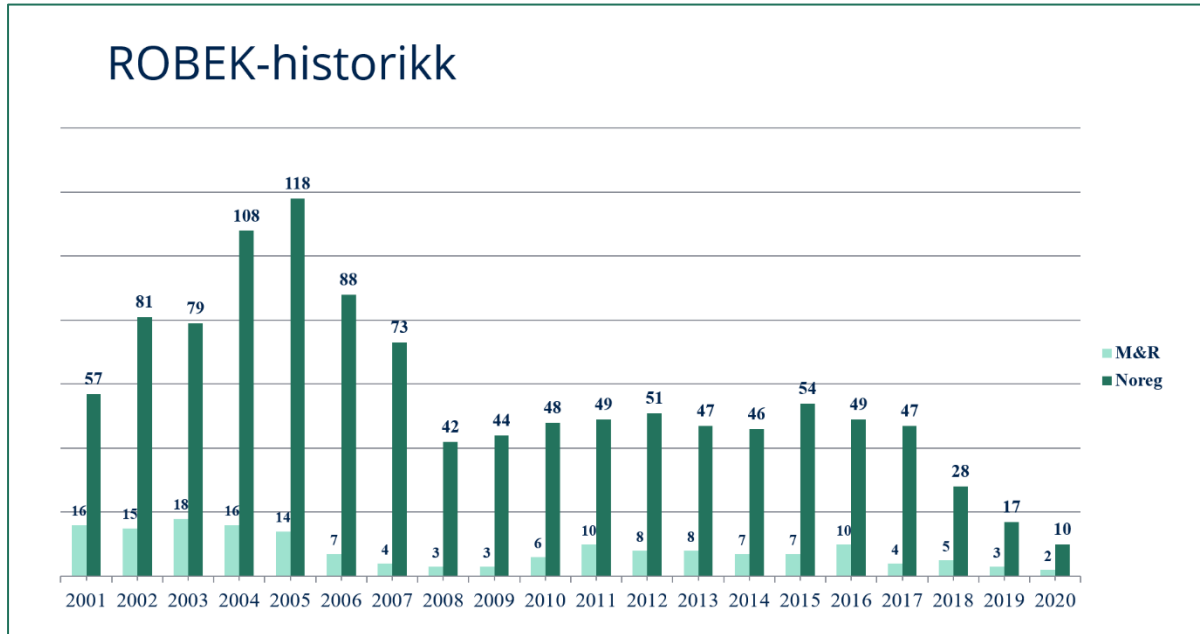
Den langsiktige gjelda omfattar følgande komponentar:

- Renteeksponert gjeld er gjeld frå kredittinstitusjonar, obligasjonar og sertifikat.
- Netto lånegjeld er hovudindikatoren for å beskrive kommunen sin gjeldssituasjon, og er også brukt til å samanlikne lånegjelda mellom kommunane. Netto lånegjeld er gjeld som er renteeksponert og inneheld rentekompensasjon og sjølvkost.
- Langsiktig gjeld er ein samlepost som omfattar ulike typar gjeld ein kommune har. Langsiktig gjeld er utlån og ubrukne lånemidlar. Utlån skal i utgangspunktet vere sjølvfinansierande. Unytta lånemidlar blir ikkje definert som lånemidlar før dei er brukt, sjølv om dei inngår i avdrags- og renteutgifter i årsbudsjetta.
- Sjølvkostanlegg er definert som langsiktig gjeld, og er også ein del av nøkkeltalet netto lånegjeld, men ikkje med under avdrags- og rentegjeld.
- Rentegjeld er netto lånegjeld når ein justerer for rentekompensasjonsordningane. Kommunen må sjølv dekke rentene.

For 2019 var samla gjeld for kommunesektoren i Norge 578 milliardar, men kommunesektoren må berre dekke renter av 327 milliardar.

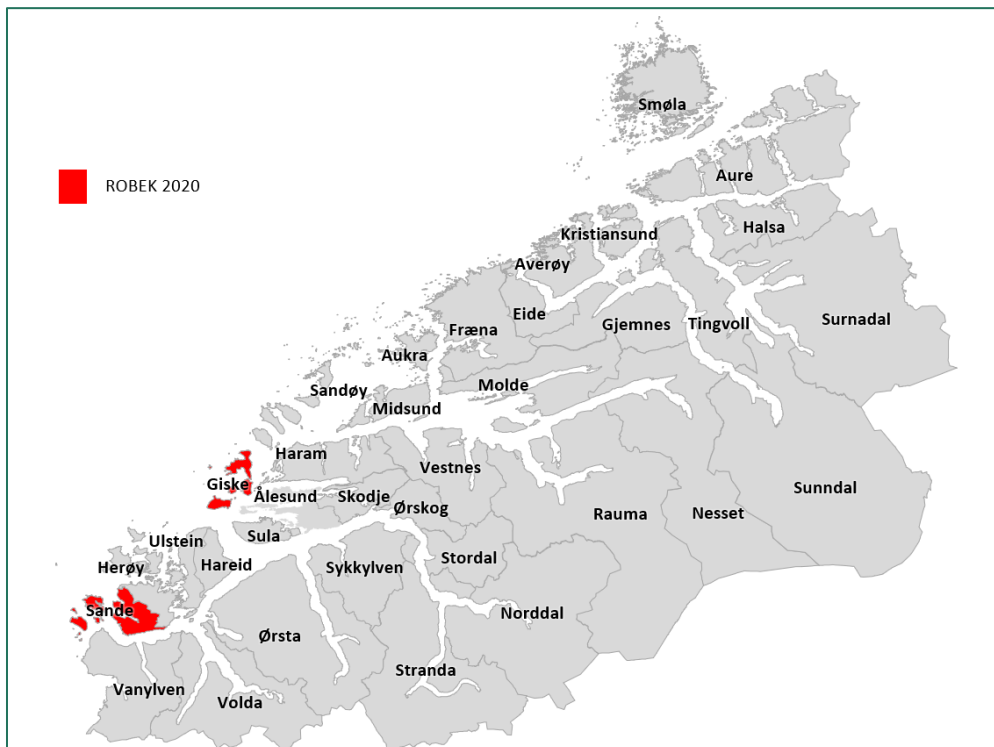
12 ROBEK

Det offisielle namnet på ROBEK er «*Register om betinget godkjenning og kontroll*». Dette er ei offentlig liste over kommunar og fylkeskommunar som er eller har kome i økonomisk ubalanse.

Figur 14 - Oppføringer Robek 2001 -2020, i Møre og Romsdal og landet (tal per 1.1.2020).

Figuren viser at talet på ROBEK-kommunar er historisk låg. Samanlikna med landet har Møre og Romsdal 20 % av ROBEK-kommunane i 2019, 27 % i 2019 og nær 30 % i 2017.

Figur 155 - Kart over kommunar på Robek Møre og Romsdal 2019.

Fylkesmannen har merka seg at fleire kommunar har budsjettert med bruk av disposisjonsfond i økonomiplanperioden 2020 – 2023 for å balansere driftsbudsjetta. Saman med negativt netto driftsresultat, rekneskapsmessig meirforbruk i mange kommunar og koronasituasjonen, er det utfordringar i kommuneøkonomien i fylket.

Kommunelova av 2018

Kommunelova, kapittel 28, har reglar for kva som skal til for å hamne på ROBEK-lista.

Kommunar skal registrerast på ROBEK om eitt av følgande forhold ligg føre.

Innmelding i ROBEK	Utmelding av ROBEK
Driftsbudsjett er vedtatt med meirforbruk - § 28-1 bokstav a	Driftsbudsjettet året etter er vedtatt utan meirforbruk - § 28-5 første ledd
Driftsdelen av økonomiplanen er vedtatt med meirforbruk - § 28-1 bokstav b	Året etter er vedtatt driftsdelen i økonomiplana utan meirforbruk - § 28-5 andre ledd
Inndekking av meirforbruk i driftsbudsjett, økonomiplan eller driftsrekneskap over fleire enn 2 år etter at det oppstod - § 28-1 bokstav c	Meirforbruket er dekt inn - § 28-5 tredje ledd
Samla meirforbruk i driftsrekneskapen på meir enn 3 % av driftsinntektene - § 28-1 bokstav d	Meirforbruket er dekt inn - § 28-5 tredje ledd
Økonomiplan eller årsbudsjett ikkje er vedtatt innan fristen - § 28-1 bokstav e	Økonomiplan eller årsbudsjett året etter er vedtatt innan fristen - § 28-5 fjerde ledd
Årsrekneskapen ikkje er vedtatt innan fristen - § 28-1 bokstav f	Årsrekneskapen året etter er vedtatt innan fristen - § 28-5 fjerde ledd
Vedtak etter inndelingslova § 16 a (gjeld for kommunar som slår seg saman) - § 28-1 bokstav g	Meirforbruket er dekt inn - § 28-5 tredje ledd

Utmelding skal skje når vilkåret for innmelding ikkje lenger er gjeldande.

For kommunar som er på ROBEK-lista gjeld følgande:

- Kontroll av om vedtatt årsbudsjett er lovleg - § 28-3 første ledd.
- Vedtak om låneopptak og langsiktige leigeavtaler skal godkjennast av Fylkesmannen - § 28-3 andre ledd.
- Kommunen skal lage ein tiltaksplan for å sikre at økonomien kjem i balanse - § 28-4.

13 KJELDER

Kommunal- og moderniseringsdepartementet:

- <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-105-s-20192020/id2701826/>
(Kommuneproposisjonen 2021)
- <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-2-20192020/id2702126/?ch=1>
(Revidert nasjonalbudsjett 2020)
- <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommuneekonomi/kostra/reglverk-om-rapportering-i-kostra/id551597/> (KOSTRA)
- <https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommuneekonomi/robek-2/id449305/>
- https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/ekspertutvalget-norge-mot-2025-skal-vurdere-grunnlaget-for-verdiskaping-produksjon-sysselsetting-og-velferd-etter-pandemien/id2702022/?utm_source=www.regjeringen.no&utm_medium=epost&utm_campaign=nyhetsvarsel%2012.05.2020&utm_content=Koronasituasjonen%20og%20%C3%98konomi%20og%20budsjett
- <https://www.koronakommisjonen.no/>

Norges bank:

- <https://www.norges-bank.no/tema/pengepolitikk/Styringsrenten/>
- <https://www.norges-bank.no/tema/pengepolitikk/Rentemoter/>

Statistisk sentralbyrå (SSB):

- <https://www.ssb.no/statbank>
- <https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/artikler-og-publikasjoner/dyp-ekonomisk-krise-men-noen-lyspunkter-i-sikte>

Fiskeridirektoratet:

- <https://fiskeridir.no/Akvakultur/Nyheter/2019/1019/Utbetaling-fra-Havbruksfondet>

Møre og Romsdal fylkeskommune:

- <http://fylkesstatistikk.mrfylke.no/2019/demografi/tett-og-spreiddbygd-busetnad>

14 Figurar

Figur 1 - Møre og Romsdal 01.01.2020.....	7
Figur 2 - Kart over folketallet i Møre og Romsdal	14
Figur 3 - Brutto driftsutgifter til kommunale tenesteområde i % av totale brutto driftsutgifter 2019	22
Figur 4 - Brutto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter 2019 i Møre og Romsdal.....	25
Figur 5 - Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter 2019 i Møre og Romsdal.....	27
Figur 6 - Kartet viser kommunar i Møre og Romsdal med meirforbruk i rekneskapen for 2019.....	28
Figur 7 - Inntekter frå havbrukstildelingar og produksjonsavgift til havbrukskommunar og -fylkeskommunar.....	34
Figur 8 - Netto lånegjeld i % av brutto driftsinntekt 2019	35
Figur 9 - Figuren viser netto lånegjeld i % av brutto driftsinntekt	36
Figur 10 - Utvikling i styringsrenta 1991-2019, nominell, års gjennomsnitt. www.norges-bank.no	40
Figur 11 - Kredittkjelde i landet 2019.....	42
Figur 12 - Kommunane i landet sin langsiktige gjeld og renteeksponering 2003-2019 i % av driftsinntektene.....	43
Figur 13 - Dekomponering av gjeld i 2019.....	43
Figur 14 - Oppføringar Robek 2001 -2020, i Møre og Romsdal og landet (tal per 1.1.2020).....	45
Figur 15 - Kart over kommunar på Robek Møre og Romsdal 2019.....	45

15 Tabellar

Tabell 1- Økonomiske tiltakspakkar retta mot kommunar i pandemisituasjonen.....	11
Tabell 2- Folketalsutvikling 2000 – 2020.....	12
Tabell 3 – Folketalsutviklinga i norske fylker jf. Kommuneproposisjonen 2021	13
Tabell 4 - Skjematisk oppstilling utrekning av netto driftsresultat.	20
Tabell 5 - Brutto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter 2019 i Møre og Romsdal	24
Tabell 6 - Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter 2019 i Møre og Romsdal	26
Tabell 7 - Mindre/meirforbruk i prosent av brutto driftsinntekt.	29
Tabell 8 - Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekt.....	30
Tabell 9 - Arbeidskapital ex. premieavvik i prosent av brutto driftsinntekt.....	32
Tabell 10 - Havbruksfond 2019.....	33
Tabell 11 - Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekt	37
Tabell 12 - Avdrag i prosent av brutto driftsinntekter	38
Tabell 13 - Renteeksponert gjeld i prosent av brutto driftsresultat	41